

MONITOREN IMPACT ERASMUS+ JEUGD - NEDERLAND

Rapportage over het onderzoek naar de impact van deelname aan het programma Erasmus+ Jeugd 2014-2015

CREATING TOMORROW

Cynthia Boomkens, MSc.
Saïd Awad, MSc.
Dr. Judith Metz

COLOFON

Overname van informatie uit deze rapportage is toegestaan onder voorwaarde van bronvermelding.

Opdrachtgever

Dit rapport is geschreven door het lectoraat Youth Spot in opdracht van het Nationaal Agentschap Erasmus+ Jeugd, dat gevormd wordt door het Nederlands Jeugdinstituut.

Youth Spot

Het lectoraat Youth Spot richt zich op de professionalisering van het jongerenwerk en wordt mogelijk gemaakt door Combiwel, Streetcornerwork, Dock, Jongerenwerk Utrecht (JoU), Roc TOP, Roc van Amsterdam, Youth for Christ, Xtra welzijn, Participe, ContourDeTwern (Rnewt), De Schoor, Dynamo, Jeugd en Jongerenwerk Midden Holland en de Hogeschool van Amsterdam.

Auteur

Cynthia Boomkens, MSc.

Saïd Awad, MSc.

Dr. Judith Metz.

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	2
1. Inleiding.....	5
1.1 Erasmus+ Jeugd.....	5
1.2 Erasmus+ Jeugd in cijfers	6
1.3 Vraagstelling.....	6
1.4 RAY netwerk	7
1.5 Opbouw van het rapport.....	7
2. Onderzoekopzet.....	8
2.1 Methode.....	8
2.2 Respons	8
2.3 Analyse	9
3. Portret Erasmus + Jeugd	10
3.1 Key action 1	10
3.2 Achtergrondkenmerken deelnemers	13
3.3 Achtergrondkenmerken projectleiders	17
3.4 Gestructureerde dialoog.....	19
4. Deelname	20
5. Youthpass	22
6. Effecten van Erasmus+ Jeugd	24
6.1 Effecten op deelnemers	24
6.2 Effecten op projectleiders	29
6.3 Effecten voor de organisatie	32
6.4 Effecten op de samenleving.....	34
6.5 Effecten op Europese waarden.	34
6.6 Doelen Erasmus+	39
6.7 Tevredenheid	41
Conclusie en discussie	43

Samenvatting

De centrale vraagstelling van dit onderzoek is: Wat is de impact van deelname aan het programma Erasmus+ Jeugd voor deelnemers en projectleiders die betrokken waren bij een project in 2014 of 2015? De uitkomsten zijn gebaseerd op een online vragenlijst onder deelnemers en projectleiders. Respondenten zijn gevraagd om aan te geven welke effecten hun betrokkenheid bij het programma heeft gehad op hen. Zij kregen een aantal mogelijke effecten voorgelegd, waarover zij de mate waarin zij deze effecten herkennen konden aangeven. Er wordt alleen een uitspraak gedaan over de projecten van Key Action 1, die gefinancierd zijn door het Nationaal Agentschap Erasmus+ Jeugd van Nederland. Over de projecten van Key Action 2 en 3 kunnen geen uitspraken worden gedaan, omdat er geen of te weinig respondenten de vragenlijst ingevuld hebben. In totaal hebben 616 deelnemers en 131 projectleiders de vragenlijst ingevuld. Hieronder wordt ingegaan op de belangrijkste uitkomsten van het onderzoek.

Participation and active citizenship

Redenen om mee te doen aan het programma zijn voor deelnemers vooral het opdoen van nieuwe ervaringen, zich persoonlijke ontwikkelen, in contact komen met mensen uit andere landen/culturen en iets nieuws te leren. Over het algemeen zijn de deelnemers tevreden over het project waaraan zij hebben deelgenomen. Deelnemers zijn met name positief over de (professionele) contacten die zij hebben opgedaan gedurende het project en zijn voornemens om deze contacten te onderhouden. Ook willen veel deelnemers een vreemde taal onder de knie krijgen. Projectleiders doen voornamelijk mee op basis van onbetaald vrijwilligerswerk. De meesten van hen hebben eerder deelgenomen aan een programma van Erasmus+ Jeugd als projectleider (41.2%) of als deelnemer (35.1%).

Het grootste effect van betrokkenheid bij een van deze projecten op actieve (Europees) burgerschap, is dat zowel projectleiders als deelnemers de culturele diversiteit meer zijn gaan waarderen (67.9% van de deelnemers en 64.9% van de projectleiders). Projectleiders zijn daarnaast zich meer gaan interesseren om bij te dragen aan de ontwikkeling van het jeugdbeleid (58.0%) met name projectleiders die een project ter bevordering van mobiliteit leidden. Onveranderd bleef de mate waarin deelnemers en projectleiders waarde hechten aan de democratie of in het actief zijn in het politieke debat (respectievelijk 64.1% en 76.1%).

Competence development (key competences and youth work competences; including other effects – personal development, mobility/international skills etc. PP&PL)

Effecten op deelnemers

Uit de resultaten blijkt dat deelnemers aan alle drie de type activiteiten (Europees Vrijwilligers Werk, Jongerenuitwisselingen en training/netwerkactiviteiten voor jongerenwerkers) vinden dat het programma een positieve effect heeft op hun persoonlijke ontwikkeling. Grootste effect ervaren deelnemers op het vergroten van hun zelfvertrouwen (79.7%), het beter leren kennen van zichzelf (79.2%) en het beter kunnen omgaan met mensen die van hen verschillen. Het minste effect hebben alle drie de projecten op het beter zorg dragen voor hun gezondheid.

Alle drie de activiteiten blijken daarnaast grote effecten te hebben op het verbeteren van vaardigheden van de deelnemers. De vaardigheden waarvan meer dan 90% van de deelnemers aangeven dat zij dit hebben verbeterd tijdens het project zijn het samenwerken in een team (93%), het omgaan met mensen met een andere culturele achtergrond (93%), het communiceren met mensen die een andere taal spreken (92.9%) en het zoeken naar een gezamenlijke oplossing wanneer er verschillende visies zijn (90.9%). Vaardigheden die deelnemers het minste leren tijdens de projecten zijn het op een serieuze manier discussiëren over politieke onderwerpen (62.3%) en het zelf creëren van media content (60.4%). Deelnemers aan EVS-projecten laten deze twee vaardigheden aanzienlijk minder zien (beiden 44.9%).

Deelnemers zijn minder overtuigd dat zij tijdens deelname aan het project kennis hebben opgedaan, dan vaardigheden hebben geleerd of gewerkt aan hun persoonlijke ontwikkeling. Over 4 thema's heeft de meerderheid van de deelnemers iets geleerd: culturele diversiteit (75.3%), jeugd en jeugdwerk (64.6%), niet formeel leren (59.9%) en persoonlijke ontwikkeling (59.6%).

De mobiliteitsprojecten richten zich op bevordering van mobiliteit van jeugd- en jongerenwerkers. Om die reden is er ook informatie verzameld over de effecten van deelname op hun werk. Het blijkt dat deelname aan het project positieve effecten heeft op het samenwerken met

(internationale) partners (ongeveer 58%), het promoten van niet-formeel leren (56.5%) en het kunnen toepassen van de opgedane kennis en vaardigheden in het eigen werk (56.5%). Het minste effect heeft deelname op het begrijpen van het (Europees) jeugdbeleid (ongeveer 45%).

Effecten op projectleiders

De effecten die betrokkenheid aan het project heeft gehad op de projectleiders, is alleen beschreven over de jongerenuitwisselingsprojecten en de mobiliteitsprojecten. De betrokkenheid van projectleiders heeft positieve effecten gehad op het ontwikkelen van vaardigheden bij projectleiders. Van alle gevraagde vaardigheden zegt meer dan drie kwart van de projectleiders dit gedurende het project te hebben verbeterd. De belangrijkste vaardigheden die zij hebben geleerd zijn: het communiceren met mensen die een andere taal spreken (95.4%) en iets bereiken in het belang van de samenleving (94.7%). Betrokkenheid van de projectleiders heeft ook effecten gehad op hun persoonlijke ontwikkeling. Zo weten de projectleiders beter welke competenties zij nog willen ontwikkelen (88.5%) en wat hun sterktes en zwaktes zijn (87.5%). Projectleiders van jongerenuitwisselingsprojecten zijn daarnaast beter in staat om zelfstandig te reizen in het buitenland (84.0%) en hebben een duidelijker beeld van hun professionele ambities (82.7%).

Educational and professional pathways

De deelnemers zijn door deelname aan het project het meest van plan om meer gebruik te maken van niet-formele vormen van educatie en leermogelijkheden (82.8%). Dit wordt met name het meest genoemd door jeugd- en jongerenwerkers die deelnemen aan een project ter bevordering van de mobiliteit (87.3%). Deelnemers aan EVS-projecten geven het meest aan dat zij van plan zijn om een vreemde taal te beter te leren (89.8%). De deelnemers aan jongerenuitwisselingsprojecten geven daarentegen het meest aan dat zij van plan zijn om verder onderwijs of een opleiding te gaan volgen (80.8%). Andere gevraagde effecten wordt ook door meer dan 60% van de deelnemers herkend. Op basis van de uitkomsten kan er gezegd worden dat deelname aan de projecten een positief effect heeft op de educatieve en professionele mogelijkheden.

In het onderzoek is tevens aan de deelnemers die als jeugd- of jongerenwerker betrokken waren bij een project ter bevordering van mobiliteit gevraagd welke effecten deelname aan het project teweeg hebben gebracht op hun werk met jongeren. De deelnemers herkennen alle genoemde effecten grotendeels in gelijke mate (tussen de 44% en de 58%). De meeste deelnemers vinden dat ze door deelname aan het project vooral meer betrokken zijn bij partnerschappen en netwerken die mogelijkheden bieden voor toekomstig samenwerking (58.4%), dat zij beter in een internationaal team kunnen samenwerken (57.4%) en dat zij beter weten hoe zij het niet-formeel leren in het jeugdwerk kunnen versterken (56.5%). Het minst hebben zij geleerd over de inhoud van het jeugdbeleid in het algemeen (44.7%) en op Europees niveau (47.9%) en hoe zij aan de ontwikkeling hiervan kunnen bijdragen (48.5%).

Learning organisations and capacity building (including reference to youth work competence development and effects on organisations and local environments/communities)

De projecten hebben met name voor de betrokken organisaties effect gehad op het leggen van contacten met andere landen (80.9%). Het grootste effect voor de organisaties die betrokken waren bij jongerenuitwisselingsprojecten was het hebben van meer contacten met andere landen en meer netwerken hebben in Europa (beiden 82.7%). Ook de organisaties die betrokken waren bij mobiliteitsprojecten lieten grote effecten zien op het hebben van contacten met andere landen (84%). Andere grote effecten voor deze organisaties zijn de toegenomen competenties om methodieken van niet-formeel leren aan te bieden binnen de organisatie (86%) en er is meer waardering voor culturele diversiteit (84%).

Positief is dat het project volgens projectleiders door de samenleving positief ontvangen is (74%) en dat de interculturele dimensie door de samenleving gewaardeerd werd (73.3%). Het grootste verschil tussen de jongerenuitwisselingsprojecten en de mobiliteitsprojecten, is dat de lokale gemeenschap bereid is om vaker vergelijkbare jongerenuitwisselingsprojecten in de toekomst te ondersteunen (72.8% t.o.v. 54% bij projecten ter bevordering van de mobiliteit van jeugd- en jongerenwerkers).

Profiles of projects, participants, project leaders

Wanneer we inzoomen naar de type activiteiten waarover in dit rapport informatie hebben verzameld, zien we dat de meeste deelnemers deelnamen aan een project ter bevordering van de mobiliteit van de jongerenwerkers (54.9%). Ruim één derde nam deel aan het jongerenuitwisselingsproject (37.2%). Slechts 8% van de respondenten (n=49) nam deel aan het Europees vrijwilligersproject (EVS). Bij projectleiders zien we dat de meeste projectleiders betrokken waren bij een jongerenuitwisselingsproject (61.8%). De overige projectleiders (38.2%) waren betrokken bij een project ter bevordering van de mobiliteit van jeugd- en jongerenwerkers.

Van de deelnemers en projectleiders die participeerden in een project dat werd gefinancierd door het Nationaal Agentschap in Nederland komt het merendeel niet uit Nederland. Slechts 18.8% van de deelnemers en 37.4% van de projectleiders komen uit Nederland. Bij jongerenuitwisselingsprojecten valt echter op dat daar 31.0% van de deelnemers uit Nederland komt. Ook bij Europees vrijwilligerswerk zijn Nederlandse deelnemers de grootste groep (12.4%). Alleen bij projecten ter bevordering van de mobiliteit van jongerenwerkers valt op dat de meeste deelnemers uit Spanje, Italië, Roemenië en Hongarije komen.

De gemiddelde leeftijd van de deelnemers is 26.6 jaar. De meeste projectleiders zijn tussen de 25 en 34 jaar oud, waarbij de jongste projectleider 20 à 21 jaar is en de oudste 82 à 83 jaar is. Opvallend is dat er aanzienlijk meer vrouwen dan mannen betrokken zijn bij een project. De meerderheid van de respondenten is universitair geschoold.

Reden voor deelname aan een project is het opdoen van nieuwe ervaringen (74.4%), zich persoonlijk te ontwikkelen (71.3%), in contact te komen met mensen van andere culturen/landen (70.3%) en iets nieuws te leren (63.8%).

Inclusion of young people with fewer opportunities

Het lijkt erop dat de projecten kansarme jongeren bereiken. Zowel projectleiders als deelnemers geven aan dat er bij hun project ook kansarme jongeren betrokken zijn geweest. Deelnemers schatten in dat de kansarme jongeren met name hindernissen ervaren in het hebben van weinig geld. Projectleiders noemen ook het hebben van weinig geld als een hindernis waar de kansarme jongeren mee te maken hebben. Daarnaast noemen zij ook hindernissen als sociale achtergrond, een laag opleidingsniveau en behoren tot een doelgroep met minder kansen.

Deelnemers en projectleiders die de vragenlijst hebben ingevuld, vinden zichzelf niet behoren tot een groep die benadeeld wordt.

Youth in Action networks and trajectories (including mobility experience)

Wat opvalt is dat meer deelnemers aan een project ter bevordering van mobiliteit voor jeugd- en jongerenwerkers dan deelnemers aan de andere projecten, van plan zijn om nieuwe projecten of activiteiten te ontwikkelen met mensen die zij gedurende het project hebben leren kennen (80.2%). Ook geven meer deelnemers aan EVS-projecten aan dat zij na hun deelname van plan zijn om in het buitenland te gaan werken, studeren, stage lopen of wonen en beter in staat zijn om alleen te reizen in een ander land (beiden 83.6%). Iets meer dan de helft van de deelnemers is van plan om lid te worden van een politieke en/of sociale beweging (56.7%).

Belangrijkste beperking van het onderzoek is dat respondenten sociaal wenselijk kunnen antwoorden, doordat hen effecten zijn voorgelegd waarover zij hun mening konden geven. Mogelijk benoemen respondenten andere effecten, wanneer de vraagstelling meer open gesteld was. Ondanks dat biedt het rapport inzicht in wie de deelnemers zijn, hoe zij hun betrokkenheid bij de verschillende project hebben ervaren en welke effecten zij herkennen. Ook biedt het rapport inzicht in de verschillende effecten van de verschillende type projecten binnen de Key Action 1 van het programma Erasmus+ Jeugd.

1. Inleiding

In dit rapport presenteren we de uitkomsten van het onderzoek naar de effecten van het programma Erasmus + Jeugd in de periode 2014 – 2015. Dit rapport biedt inzicht in welke impact deelname en betrokkenheid bij het programma Erasmus+ Jeugd heeft op deelnemers, projectleiders en organisaties. Ook geeft het rapport weer wie de deelnemers en projectleiders zijn, welk effect hun betrokkenheid op hen heeft gehad en of de doelstellingen behaald worden. Dit onderzoek is uitgevoerd als onderdeel van RAY (Research-based Analysis of Youth in action), dat als doel heeft de effecten van Erasmus+ Jeugd bij alle 31 leden in 29 verschillende Europese landen op dezelfde manier te onderzoeken. Het onderzoekproject is opgezet door the Institute of Educational Science van de Universiteit van Innsbruck en the Generation and Educational Science Institute in Oostenrijk, in samenwerking met het RAY-netwerk.

1.1 Erasmus+ Jeugd

Erasmus + Jeugd is een Europees subsidieprogramma dat zich richt op *learning mobility* voor jeugd. Het financiert internationale (groeps-)uitwisselingen, internationaal vrijwilligerswerk en andere internationale jongerenprojecten voor jongeren van 13 tot 30 jaar in Europa en aangrenzende landen. Ook is financiering mogelijk voor de professionele ontwikkeling van vrijwilligers en jeugd- en jongerenwerkers door middel van internationale trainingen en netwerkactiviteiten en worden er bijeenkomsten georganiseerd waarbij Europees jeugdbeleid centraal staat. Het doel van dit programma is om mensen in staat te stellen zich voortdurend te blijven ontwikkelen en op die manier een leven lang te leren. Het programma heeft een looptijd van zes jaar (2014 tot en met 2020).

Het programma heeft de volgende algemene doelstellingen (Erasmus+ Programmagids, 2016):

1. Vergroten van de kerncompetenties en vaardigheden van jongeren - waaronder jongeren in een achterstandssituatie¹ -, bevordering van de participatie in de democratie in Europa en op de arbeidsmarkt, van actief burgerschap, interculturele dialoog, sociale inclusie en solidariteit. Dit wordt gedaan door de mogelijkheden te creëren voor *learning mobility* voor jongeren, mensen die actief zijn in jeugd- en jongerenwerk of jongerenorganisaties, en jeugdleiders. Ook worden sterkere banden tot stand gebracht tussen de jeugdsector en de arbeidsmarkt.
2. Kwaliteitsverbetering in het jeugd- en jongerenwerk, met name door nauwere samenwerking tussen organisaties op het gebied van jeugd en/of andere belanghebbenden.
3. Aanvulling van beleidshervormingen op lokaal, regionaal en nationaal niveau en ondersteuning van de ontwikkeling van een op kennis gebaseerd en *evidence-based* jeugdbeleid en erkenning van niet formeel en informeel leren, vooral door sterkere beleidssamenwerking, een beter gebruik van de instrumenten van de Europese Unie voor transparantie en erkenning en de verspreiding van *good practices*.
4. Versterking van de internationale dimensie van jeugdactiviteiten en van de capaciteit van jeugd- en jongerenwerkers en jongerenorganisaties in hun ondersteuning van jongeren als aanvulling op het EU buitenlandbeleid, met name door de bevordering van mobiliteit en samenwerking tussen belanghebbenden in de programma- en partnerlanden en internationale organisaties.

Erasmus+ Jeugd werkt vanuit drie belangrijke type activiteiten (Key actions) (Erasmus+ Programmagids, 2016):

Key Action 1: Mobiliteit voor jongeren en jeugd- en jongerenwerkers ter bevordering van uitwisseling van jongeren, Europees vrijwilligerswerk en mobiliteit van jeugd- en jongerenwerkers in samenwerking met partnerlanden grenzend aan de Europese Unie.

Hierbinnen worden drie type activiteiten onderscheiden:

---

¹ Jongeren die ten opzichte van hun peers (hun gelijken, hun leeftijdsgenoten) benadeeld zijn wat betreft sociale, economische, educatieve, culturele, gezondheids- of geografische redenen, of ten gevolge van een fysieke of mentale beperking

1. Jongerenuitwisselingsproject. Jongeren van verschillende landen (ten minste twee) krijgen binnen dit project de gelegenheid om elkaar te ontmoeten en met elkaar samen te leven, voor maximaal 21 dagen. Jongeren voeren hierin een vooraf uitgewerkte en voorbereide werkprogramma uit. Dit kunnen workshops, debatten, rollenspellen, buitenactiviteiten e.d. zijn. De uitwisseling wordt ondersteund door een groepsleider. Doel van deze uitwisselingsprojecten is door middel van niet-formele onderwijsmethoden bij te dragen aan het ontwikkelen van competenties, bewustwording van maatschappelijk relevante onderwerpen, ontdekken van nieuwe culturen, gebruiken en levenswijze en Europese waarden als solidariteit en democratie te versterken.
2. Europees Vrijwilligerswerk. Hierbinnen krijgen jongeren tussen de 17 en 30 jaar de kans om zich voor maximaal 12 maanden nuttig te maken als vrijwilliger binnen of buiten de Europese Unie. Doordat jongeren deelnemen aan de dagelijkse werkzaamheden van een vrijwilligersorganisatie, ontwikkelen zij zich op de volgende gebieden: jongereninformatie, jeugdbeleid, persoonlijke ontwikkeling, sociale zorg, inclusie van kansarmen, milieu, niet-formeel leren etc.
3. Projecten ter bevordering van mobiliteit van jeugd- en jongerenwerkers. Deze projecten richten zich op de beroepsontwikkeling van jeugd- en jongerenwerkers door middel van seminars, opleidingscursussen, evenementen, studiebezoeken, etc. te organiseren voor professionals vanuit verschillende landen.

Key Action 2: Projecten inzake capaciteitsopbouw op het gebied van jeugd ter bevordering van samenwerkings- en mobiliteitsactiviteiten die een positieve invloed hebben op de kwalitatieve ontwikkeling van jongerenwerk, jeugdbeleid en jongerenwerkstelsels alsook op de erkenning van niet-formeel onderwijs in partnerlanden, met name in Afrika, het Caribisch gebied en de Stille Oceaan (ACSlanden), Azië en Latijns-Amerika. Binnen Erasmus+ Jeugd is er één activiteit dat bijdraagt aan Key Action 2: strategische partnerschappen. In het algemeen richt deze activiteit zich op de samenwerking tussen organisaties van verschillende landen.

Key Action 3: Betrokkenheid van jongeren en jongerenorganisaties uit partnerlanden grenzend aan de Europese Unie bij de gestructureerde dialoog met jongeren door ze te laten deelnemen aan internationale vergaderingen, conferenties en evenementen ter bevordering van de dialoog tussen jongeren en beleidsmakers. Ook hierbinnen wordt er 1 type activiteit onderscheiden: gestructureerde dialoog.

1.2 Erasmus+ Jeugd in cijfers

Tabel 1.1 geeft een overzicht van het aantal aanvragen en deelnemers per activiteitstype. Deze activiteitstypen worden binnen het programma aangeduid met de term 'acties'.

Tabel 1.1 Erasmus+ Jeugd in Nederland 2014 en 2015

Activiteit/Actie	Aantal deelnemers 2014	Aantal deelnemers 2015
Jongerenuitwisseling	394	1935
Mobiliteit van jeugd- en jongerenwerkers	272	1504
Europees vrijwilligerswerk (EVS)	15	257
Strategische partnerschappen	139	646
Bijeenkomsten jongeren en beleidsmakers	-	-
Totaal	820	4342

1.3 Vraagstelling

In dit rapport staat de volgende vraagstelling centraal: Welke impact heeft Erasmus+ Youth Nederland op deelnemers, projectleiders en organisaties?

Deelvragen die in dit rapport beantwoord worden, zijn:

- Wie zijn de jongeren, projectleiders en projecten die aan Erasmus+ Jeugd deelnemen?
- Welke effecten heeft Erasmus+ Jeugd op deelnemers, projectleiders, organisaties en samenleving? Hierbij wordt specifiek gekeken naar de bijdrage aan de ontwikkeling van kerncompetenties, de bijdrage aan de kansen op scholing en werk en de rol van het type project (inclusief de duur) in het realiseren van die effecten. Specifiek voor jongerenwerkers

en jeugdleiders is het de vraag hoe de deelname aan projecten bijdraagt aan de ontwikkeling van jongerenwerkcompetenties.

- Wat zeggen de resultaten over de mate waarin de doelstellingen van Erasmus+ Jeugd worden gehaald?

1.4 RAY netwerk

Dit onderzoek is uitgevoerd als onderdeel van RAY (Research-based Analysis of Youth in action). RAY onderzoekt de effecten van Erasmus + Jeugd bij alle 31 leden in 29 verschillende Europese landen op dezelfde manier. Hierdoor beoogt zij bij te dragen aan de doorontwikkeling van de internationale groepsuitwisselingen voor jongeren, internationaal vrijwilligerswerk en seminars en netwerkactiviteiten, het verbeteren van de implementatie van het programma en het beter begrijpen van wat *learning mobility* is in de praktijk. De doelen van RAY zijn:

- bijdragen aan verbeteren en garanderen van de kwaliteit van de implementatie van Erasmus+ Jeugd;
- het bijdragen aan de ontwikkeling van evidence-based en research-informed jeugdbeleid;
- het verbeteren van inzicht over de processen en uitkomsten van activiteiten niet-formeel leren, specifiek op het gebied van jeugd.

Praktisch krijgt RAY vorm in een combinatie van tweejaarlijkse monitoring van de impact van Erasmus+ Jeugd aangevuld met verdiepingsstudies op specifieke thema's. Momenteel zijn er 31 partners uit 29 verschillende lidstaten van de Europese Unie die aangesloten zijn bij het RAY-netwerk. De deelnemende landen zijn: België, Bulgarije, Denemarken, Duitsland, Estland, Finland, Frankrijk, Hongarije, Ierland, Italië, Kroatië, Letland, Liechtenstein, Litouwen, Luxemburg, Malta, Nederland, Noorwegen, Oostenrijk, Polen, Portugal, Roemenië, Slowakije, Slovenië, Spanje, Tsjechië, Turkije, Verenigd Koninkrijk en Zweden. Nederland heeft zich in 2010 aangesloten bij het RAY-netwerk om meer zicht te krijgen op de effecten die deelname aan Erasmus+ Jeugd heeft op jongeren en jongerenwerkers en om meer zicht te krijgen op de doelgroep die met Erasmus+ Jeugd wordt bereikt. De gegevens uit dit rapport worden gebruikt door de Universiteit van Innsbruck om ook de effecten te meten van Erasmus+ jeugd in heel Europa te meten.

1.5 Opbouw van het rapport

In dit rapport worden de resultaten van de monitoring van Erasmus+ Jeugd beschreven. Hoofdstuk 2 beschrijft de dataverzameling en de onderzoeksgroep. Hoofdstuk 3 schetst een beeld van de doelgroep die met Erasmus+ in 2014 en/of 2015 hebben bereikt. Hoofdstuk 4 beschrijft hoe de respondenten betrokken waren bij het project en wat de redenen waren voor deelname. Hoofdstuk 5 geeft de ervaringen van de respondenten met de Youthpass weer. De effecten van Erasmus+ Jeugd, zoals ervaren door de deelnemers en de projectleiders, worden beschreven in hoofdstuk 6. Hierbinnen is onderscheid gemaakt tussen de effecten op de deelnemers (jongeren en jongerenwerkers) en projectleiders zelf, de mate waarin de doelstellingen van de projecten zijn behaald, de effecten op Europese waarden, effecten op de organisaties en de effecten op de samenleving. Antwoord op de centrale vraagstelling en deelvragen staan beschreven in het hoofdstuk Conclusie en Discussie.

2. Onderzoeksopzet

Dit hoofdstuk beschrijft de opzet van het onderzoek en de dataverzameling. Na de beschrijving van de onderzoeksmethode wordt ingegaan op de respondenten en de respons. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een beschrijving van de manier waarop de data is geanalyseerd.

2.1 Methode

Om de effectiviteit van het programma Erasmus+ Jeugd te onderzoeken is gebruik gemaakt van beschrijvend kwantitatief onderzoek, waarvoor een vragenlijst is ontwikkeld door het RAY netwerk. Net Nederlandse agentschap heeft deze vragenlijst, in samenwerking met het Vlaamse agentschap, vertaald naar het Nederlands.

Meetinstrument

De vragenlijst meet op een beschrijvende manier de effecten van het programma Erasmus+ Jeugd. Er zijn twee vragenlijsten ontwikkeld, een voor de projectdeelnemers en een voor de projectleiders. Onderwerpen die in de vragenlijst aan projectdeelnemers naar voren komen zijn:

- Achtergrondinformatie over de respondenten, zoals leeftijd, geslacht, opleidingsniveau e.d.
- Betrokkenheid en motivatie bij het project
- Onderwerpen die aan bod kwamen binnen het project
- Kerncompetenties, vaardigheden en kennis die zij hebben opgedaan tijdens het project.
- Effecten van deelname op het werken met jongeren
- Effecten van deelname op organisatie
- Effecten op beeldvorming en waarden Europese Unie
- De Youthpass
- Gesproken taal
- Eerdere ervaringen in het buitenland
- Gestructureerde dialoog

De projectleiders kregen over dezelfde onderwerpen vragen. Aanvullend is bij projectleiders tevens gevraagd naar wat de deelnemers volgens hen hebben geleerd (welke kerncompetenties, vaardigheden en kennis) en is specifiek gevraagd naar hoe zij betrokken waren bij het project.

Procedure

De vragenlijst is online verstuurd aan zowel de projectdeelnemers als de projectleiders die betrokken waren bij een activiteit in 2014 en/of 2015. Zij ontvingen de vragenlijst tot zes maanden nadat hun project afgelopen was. De dataverzameling werd gecoördineerd door de Universiteit van Innsbruck, zij is de trekker van het RAY-netwerk. Het Nationaal Agentschap leverde de emailadressen aan van de projectdeelnemers en projectleiders.

De dataverzameling vond op twee momenten plaats: in november 2015 en maart 2016. Na twee weken is er een reminder gestuurd. De Universiteit van Innsbruck heeft ook de data opgeschoond. Hierbij zijn de volgende exclusiecriteria gehanteerd:

- Respondenten die de vragenlijst niet volledig hadden ingevuld.
- Respondenten die aangaven dat de einddatum van de activiteit nog niet geweest was, al te lang geleden was (langer dan 2 maanden geleden bij het invullen van de vragenlijst) of onbekend was.
- Respondenten waarvan de leeftijd niet overeen kan komen met het type activiteit (mogelijk kregen zij de vragenlijst onterecht opgestuurd).

Na de datacleaning heeft de Universiteit van Innsbruck de opgeschoonde SPSS-bestanden toegestuurd aan Lectoraat Youth Spot.

2.2 Respons

Projectdeelnemers

De vragenlijst is verstuurd naar 2082 deelnemers die hebben deelgenomen aan een project dat gefinancierd is door het Nederlandse Agentschap (zie tabel 2.1). Niet alle vragenlijsten zijn daadwerkelijk aangekomen bij de respondenten, omdat de e-mail niet afgeleverd kon worden. Uiteindelijk hebben 1940 (93.2%) van de projectdeelnemers die deelname aan een activiteit in 2014

en/of 2015 de vragenlijst daadwerkelijk ontvangen. Daarvan hebben 795 (41.0%) projectdeelnemers de vragenlijst ingevuld. Na de data cleaning bleven 626 deelnemers over die betrokken werden bij dit onderzoek. Vervolgens is bekeken hoeveel respondenten deelnamen aan de verschillende type projecten. Er bleken 3 respondenten deelgenomen te hebben aan strategische partnerschappen. Omdat op basis van 3 respondenten geen valide uitspraken gedaan kunnen worden, zijn deze ook buiten beschouwing gelaten. Daarmee is er data verzameld van 623 deelnemers (een respons van 32.1%). Als dit vergeleken wordt met de respons van alle projectdeelnemers van alle partnerlanden, zien we dat de respons iets hoger ligt dan het landengemiddelde (27.0%). Daarnaast waren er 7 deelnemers die niet hebben ingevuld aan welk type activiteit zij hebben meegedaan. Omdat met name de activiteiten an sich worden geanalyseerd, zijn deze 7 respondenten ook weggelaten uit het onderzoek. In totaal is er dus data geanalyseerd over 616 deelnemers.

Projectleiders:

De tweede vragenlijst is verstuurd naar 367 projectleiders die als projectleider verantwoordelijk waren voor een project dat is gefinancierd door het Nederlandse agentschap (zie tabel 2.1). Ook bij deze groep respondenten zijn niet alle e-mails met de vragenlijst daadwerkelijk aangekomen bij de projectleiders. 363 projectleiders (98.9%) hebben de vragenlijst wel ontvangen. Daarvan hebben 158 projectleiders (43.5%) de vragenlijst teruggestuurd. Na datacleaning bleek de resultaten van 131 projectleiders (36.1%) bruikbaar. Wanneer dit vergeleken wordt met de respons van alle projectleiders van alle partnerlanden, zien we dat de respons lager ligt dan het landengemiddelde (41.0%).

Tabel 2.1 Respons vragenlijsten

Respondentgroep	Aantal verzonden vragenlijsten	Aantal bereikte personen	Aantal ingevulde vragenlijsten (na data cleaning)	Responspercentage
Projectdeelnemers	2082	1940	626	32.1%
Projectleiders	367	363	131	36.1%

2.3 Analyse

De data is geanalyseerd middels het statistische analyseprogramma SPSS conform de analysecriteria zoals opgesteld door de Universiteit van Innsbruck.

Er worden met name frequentietabellen en vergelijkingen met de verschillende acties gemaakt. Respondenten kregen vaak een stelling voorgelegd waarop zij middels een 4-puntsschaal konden aangeven in welke mate zij het ermee eens waren (zoals 1= helemaal niet mee eens, 2= niet mee eens, 3= mee eens, 4= helemaal mee eens). Bij het analyseren is ervoor gekozen om de respondenten die positief hebben geantwoord op de stelling (dus die hebben aangegeven het ermee eens te zijn of helemaal mee eens te zijn), bij elkaar op te tellen en deze in de tabellen op te nemen.

3. Portret Erasmus + Jeugd

Om te kunnen onderzoeken welke impact Erasmus+ Jeugd heeft op de betrokkenen, is het belangrijk eerst een beeld te schetsen van de deelnemers van het project. Daarom wordt eerst bekeken welke jongeren, projectleiders en projecten deelnemen aan het programma Erasmus+ Jeugd.

Er zijn geen respondenten die deelgenomen hebben aan een project over beleidsontwikkeling (Key Action 3) en er waren 3 respondenten die hebben deelgenomen aan de activiteit strategische partnerschappen (Key Action 2). Over beide Key Actions is daarom geen uitspraken te doen en zijn deze buiten beschouwing gehouden. Om die reden zal in dit rapport alleen gegevens beschreven worden over de projecten van Key Action 1.

3.1 Key action 1

Key action 1 betreft de volgende projecten: jongerenuitwisseling, mobiliteitsprojecten en EVS.

Projectdeelnemers

Als gekeken wordt naar Key Action 1, valt op dat de meeste respondenten deelnemers waren aan een project ter bevordering van de mobiliteit van de jongerenwerkers (n=338, 54.9%; zie tabel 3.1). Ruim één derde nam deel aan het jongerenuitwisselingsproject (n=229, 37.2%). Slechts 8% van de respondenten (n=49) nam deel aan het Europees vrijwilligersproject (EVS).

Tabel 3.1 Aantal deelnemers per type activiteit

Activiteit/Actie	Aantal respondenten	Percentage
Jongerenuitwisseling	229	37.2%
Mobiliteit van jeugd en jongerenwerkers	338	54.9%
Europees vrijwilligerswerk (EVS)	49	8.0%
Totaal	616	100%

De meeste respondenten die hebben deelgenomen aan een van de Key Action 1 programma's van Erasmus+ jeugd die gefinancierd zijn door het Nationaal Agentschap, komen logischerwijs uit Nederland (n=116, 18.8%). Andere deelnemers komen veelal uit Roemenië (n=41, 6.6%), Italië (n=36, 5.8%), Spanje (n=33, 5.4%) en Turkije (n=28, 4.8%). Opvallend is dat de meeste respondenten die deelnamen aan het Europees vrijwilligerswerk, uit Spanje komen. Zeven respondenten hebben deze vraag niet ingevuld.

Tabel 3.2 Aantal deelnemers per land en type activiteit

Land	Aantal respondenten per type activiteit			Totaal
	Jongeren- uitwisseling	Mobiliteit van jeugd en jongeren- werkers	Europees vrijwilligers- werk (EVS)	
Nederland	71 (31%)	42 (12.4%)	3 (6.1%)	116 (18.8%)
Roemenië	12 (5.2%)	24 (7.1%)	5 (10.2%)	41 (6.6%)
Italië	9 (3.9%)	22 (6.5%)	5 (10.2%)	36 (5.8%)
Spanje	13 (5.7%)	14 (4.1%)	6 (12.2%)	33 (5.4%)
Turkije	16 (7%)	12 (3.6%)	-	28 (4.8%)
Oekraïne	5 (2.2%)	20 (5.9%)	2 (4.1%)	27 (4.4%)
Polen	8 (3.5%)	13 (3.8%)	2 (4.1%)	23 (3.7%)
Servië	14 (6.1%)	7 (2.1%)	1 (2%)	22 (3.6%)
Georgië	3 (1.3%)	15 (4.4%)	-	18 (2.9%)
Voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië	5 (2.2%)	12 (3.6%)	1 (2%)	18 (2.9%)
Kroatië	9 (3.9%)	6 (1.8%)	2 (4.1%)	17 (2.7%)
Litouwen	6 (2.6%)	9 (2.7%)	2 (4.1%)	17 (2.7%)
Griekenland	10 (4.4%)	5 (1.5%)	1 (2%)	16 (2.6%)
Bulgarije	4 (1.7%)	10 (3%)	1 (2%)	15 (2.4%)
Armenië	2 (0.9%)	12 (3.6%)	-	14 (2.3%)
Duitsland	4 (1.7%)	6 (1.8%)	4 (8.2%)	14 (2.3%)
Portugal	5 (2.2%)	8 (2.4%)	-	13 (2.1%)
Slovenië	7 (3.1%)	4 (1.2%)	1 (2%)	12 (1.9%)
Bosnië en Herzegovina	5 (2.2%)	4 (1.2%)	1 (2%)	10 (1.6%)
Tsjechië	1 (0.4%)	9 (2.7%)	-	10 (1.6%)
Estland	4 (1.7%)	6 (1.8%)	-	10 (1.6%)
Finland	4 (1.7%)	5 (1.5%)	1 (2%)	10 (1.6%)
Hongarije	-	5 (1.5%)	5 (10.2%)	10 (1.6%)
België	-	9 (2.7%)	-	9 (1.5%)
Groot Brittannië	2 (0.9%)	7 (2.1%)	-	9 (1.5%)
Oostenrijk	2 (0.9%)	4 (1.2%)	-	6 (1.1%)
Letland	1 (0.4%)	5 (1.5%)	1 (2%)	7 (1.1%)
Rusland	1 (0.4%)	6 (1.8%)	-	7 (1.1%)
Albanië	2 (0.9%)	4 (1.2%)	-	6 (1%)
Azerbeijan	-	6 (1.8%)	-	6 (1%)
Ierland	-	6 (1.8%)	-	6 (1%)
Wit-Rusland	-	5 (1.5%)	-	5 (0.8%)
Frankrijk	1(0.4%)	2 (0.6%)	2 (4.1%)	5 (0.8%)
Malta	-	2 (0.6%)	1 (2%)	3 (0.5%)
Slowakije	-	2 (0.6%)	1 (2%)	3 (0.5%)
Kongo	-	2 (0.6%)	-	2 (0.3%)
Marokko	2 (0.9%)	-	-	2 (0.3%)
Kameroen	-	1 (0.3%)	-	1 (0.2%)
India	-	1 (0.3%)	-	1 (0.2%)
IJsland	-	1 (0.3%)	-	1 (0.2%)
Moldavië	1 (0.4%)	-	-	1 (0.2%)
Montenegro	-	-	1 (2%)	1 (0.2%)
Nigeria	-	1 (0.3%)	-	1 (0.2%)
Senegal	-	1 (0.3%)	-	1 (0.2%)
Verenigde Staten van Amerika	-	1 (0.3%)	-	1 (0.2%)
Kosovo	-	1 (0.3%)	-	1 (0.2%)
Zimbabwe	-	1 (0.3%)	-	1 (0.2%)
Missing	-	-	-	-
Totaal	229	338	49	616

Projectleiders

Zoals eerder beschreven zijn er 131 projectleiders die die betrokken waren bij een project dat is gefinancierd door het Nederlandse agentschap. In tabel 3.3 staat weergegeven dat de meeste projectleiders leiding gaven een jongeren-uitwisselingsproject en een project ter bevordering van mobiliteit van jongerenwerkers.

Tabel 3.3. Type acties waaraan projectleiders hebben deelgenomen

Actie	Aantal projectleiders die deelnamen aan project gefinancierd door Nederlandse agentschap	Percentage
Jongerenuitwisselingsproject	81	61.8%
Project ter bevordering van mobiliteit van jongerenwerkers	50	38.2%
Totaal	131	100%

De meeste projectleiders die betrokken waren bij een project dat gefinancierd is door het Nederlandse agentschap, leidde een project in Nederland (49.6%). Andere landen waar veel projectleiders een project leidden waren: Bulgarije (7.6%) en Italië (7.6%). Alle projectleiders in Bulgarije deden mee aan een project gericht op mobiliteit van jongerenwerkers. Alle projectleiders in Italië deden mee aan een project gericht op jongerenuitwisseling (zie tabel 3.4). De meeste projectleiders leidden een project in een ander land dan het land van herkomst (n=96, 73.3%), waarvan 65 projectleiders een jongerenuitwisseling leidden en 31 een project leidde ter bevordering van de mobiliteit. Van de projectleiders die in het eigen land een project leidden, waren 16 projectleiders betrokken bij een jongerenuitwisselingsproject en 19 bij een project ter bevordering van de mobiliteit van jongerenwerkers.

Tabel 3.4 Landen waar de projectleiders een project leidden per type

	Jongeren- uitwisseling	Mobiliteit van jeugd- en jongeren- werkers	Totaal
Nederland	46 (35.1%)	19 (14.5%)	65 (49.6%)
Bulgarije	-	10 (7.6%)	10 (7.6%)
Italië	10 (7.6%)	-	10 (7.6%)
Armenië	5 (3.8%)	2 (1.5%)	7 (5.3%)
Oostenrijk	6 (4.6%)	-	6 (4.6%)
Georgië	-	5 (3.8%)	5 (3.8%)
Albanië	1 (0.8%)	3 (2.3%)	4 (3.1%)
Litouwen	-	4 (3.1%)	4 (3.1%)
Servië	4 (3.1%)	-	4 (3.1%)
Bosnië en Herzegovina	3 (2.3%)	-	3 (2.3%)
Finland	3 (2.3%)	-	3 (2.3%)
Azerbeïjan	-	2 (1.5%)	2 (1.5%)
Spanje	-	2 (1.5%)	2 (1.5%)
Ierland	-	2 (1.5%)	2 (1.5%)
Portugal	2 (1.5%)	-	2 (1.5%)
Slovenië	-	1 (0.8%)	1 (0.8%)
Turkije	1 (0.8%)	-	1 (0.8%)
Missing	-	-	-
Totaal	81	50	131

Ook is aan hen gevraagd hoeveel landen, inclusief het land van herkomst, er betrokken waren bij het project dat de projectleiders leidden. Gemiddeld deden per project 6.21 landen mee. In een enkele geval was er 1 land betrokken en in drie gevallen waren er 15 landen betrokken. Het grootste deel van de projecten (n=35) waren 4 landen betrokken. Wanneer gekeken wordt naar het type project valt op dat bij de jongerenuitwisselingsprojecten minimaal 1 land betrokken was en maximaal 10 landen. Bij het grootste deel van de jongerenuitwisselingsprojecten deden 4 landen mee (n=32). De respondent die aangaf dat er 1 land betrokken was bij het project heeft mogelijk de vraag niet goed gelezen. Bij een jongerenuitwisselingsproject zijn altijd ten minste 2 landen betrokken. Bij de projecten ter bevordering van mobiliteit daarentegen waren minimaal 2 landen betrokken en maximaal 15 landen betrokken. Bij de meeste projecten ter bevordering van de mobiliteit waren 8 landen betrokken (n=14).

De projectleiders van activiteiten waarbij meer dan 1 land betrokken waren, gaven aan dat in de meeste gevallen de organisatie/groep al eerder met één of meerdere partners had samengewerkt in een eerder project (n=92, 77.3%). Bij projecten ter bevordering van de mobiliteit kwam dit vaker

voor dan bij jongerenuitwisselingsprojecten (respectievelijk 87%, 71.2%). In iets meer dan een kwart van de gevallen (27.7%) heeft de organisatie/groep de partners uit andere landen gevonden door gebruik te maken van online instrumenten (zoals Otlas). Dit is voor de verschillende projecten hetzelfde.

Over het algemeen vonden de projectleiders het project goed voorbereid (n=11, 94.9%). Deze voorbereiding bestond vaak uit een of meer bijeenkomsten met de andere partners (n=92, 77.3%). Volgens de projectleiders kwamen dit soort bijeenkomsten vaker voor bij jongerenuitwisselingsprojecten (n=59, 80.8%) dan bij projecten ter bevordering van mobiliteit (n=33, 71.7%). Ook kwam een voorbereiding via Skype regelmatig voor (n=94, 79.0%). Opvallend is dat meer projectleiders van projecten ter bevordering van de mobiliteit aangaven de voorbereiding via skype te hebben gedaan (n=40, 87.0%) dan projectleiders van jongerenuitwisselingsprojecten (54, 74.0%). Veel projectleiders hebben zelf deelgenomen aan de voorbereidingsbijeenkomst(en) (n=69, 76.7%). Vrijwel alle projectleiders die aangaven dat er een voorbereidingsbijeenkomst had plaatsgevonden tussen de verschillende partners, gaven aan dat dit essentieel was ter voorbereiding van het project (n=81, 90%). Zowel bij de mate van deelname als de essentie van de voorbereiding waren geen verschillen tussen de projectleiders van de verschillende type projecten.

Aan de projectleiders, die aangaven dat bij hun project meer dan 1 land betrokken was, is daarnaast ook gevraagd naar de samenwerking tussen de verschillende partners. Het valt op dat de projectleiders positief zijn over de samenwerking.

Tabel 3.5. Samenwerking tussen partners gedurende het project.

Samenwerking	Jongeren- uitwisseling	Mobiliteit van jeugd- en jongerenwerkers	Totaal
Het project is ontwikkeld op een gelijkwaardige samenwerking tussen alle partners.	63 (86.3%)	41 (89.1%)	104 (87.4%)
Gedurende de voorbereiding verliep de samenwerking tussen de partners goed.	65 (89.0%)	44 (95.7%)	109 (91.6%)
Tijdens de uitvoering van het project, verliep de samenwerking tussen de partners goed	66 (90.4%)	45 (97.8%)	111 (93.3%)
De relatie tussen de project leiders/leden van het project team werd gekarakteriseerd door wederzijds respect en goede samenwerking.	68 (93.2%)	46 (100%)	114 (95.8%)
De pedagogische uitvoering van het project was van hoge kwaliteit.	70 (95.9%)	44 (95.7%)	114 (95.8%)
De hoeveelheid werk voor de implementatie van het project was te doen.	68 (93.2%)	44 (95.7%)	112 (94.1%)
De resultaten/ uitkomsten van het project zijn duurzaam.	68 (93.2%)	42 (91.3%)	110 (92.4%)
De resultaten/ uitkomsten van het project zijn op een gepaste manier verspreid.	67 (91.8%)	44 (95.7%)	111 (93.3%)
Het algemene project management was geschikt en toereikend.	72 (98.6%)	45 (97.8%)	117 (98.3%)
Totaal	73	46	119

3.2 Achtergrondkenmerken deelnemers

Kijkend naar alle projecten, zien we dat er meer vrouwen deelnamen aan Erasmus+ jeugd (n=375, 60.9%) dan mannen (n=239, 38.8%). Twee respondenten gaven aan dat zij een ander geslacht hebben dan mannelijk of vrouwelijk. Van de respondenten die in eigen land waren gebleven was ruim de helft vrouw (n=68, 56.2%). Van de mannen bleven er 53 in eigen land (43.8%). Totaal vertrokken er 495 respondenten naar een ander land waarvan 307 vrouwen (62.0%) en 186 mannen (37.6%).

De leeftijd van de deelnemers varieert van 12 tot 69 jaar, de meeste deelnemers zijn echter tussen de 15 en 30 jaar (n=458, 79.2%). Enkele deelnemers (n=4, 0.6%) zijn jonger dan 15 jaar en 129 deelnemers (20.9%) zijn ouder dan 30 jaar. Dit laatste kan worden verklaard doordat niet alle programma's van Erasmus+ Jeugd een leeftijdsgrens hebben. Ook vrijwilligers en jongerenwerkers konden als deelnemer meedoen aan deze projecten. De gemiddelde leeftijd is 26.6 jaar (SD=9.1).

Opvallend is dat veel 30-plussers (n=121, 35.8%) meededen aan een project ter bevordering van de mobiliteit. De gemiddelde leeftijd van deze deelnemers is 30.2 jaar. Aan jongerenuitwisselingsprojecten en Europees vrijwilligerswerk namen met name 21-25 jarigen deel (n=95, 41.5%). Bij de jongerenuitwisselingsprojecten lag de gemiddelde leeftijd (21.9 jaar) iets lager dan bij de EVS-projecten (23.2 jaar).

Gevraagd is aan de deelnemers wat de hoogste opleiding is die zij hebben gevolgd. Ruim de helft van de deelnemers heeft een universitaire achtergrond (n=365, 59.3%), 35 deelnemers hebben een HBO-achtergrond of een vergelijkbare achtergrond (5.7%), 96 deelnemers volgen of hebben een Mbo-opleiding of een vergelijkbare opleiding gevolgd (15.6%), 10 deelnemers zitten of zaten op de technische school (1.6%), 38 deelnemers volgen voortgezet onderwijs (6.2%) en slechts 8 deelnemers hebben basisonderwijs als hoogste opleidingsniveau aangegeven (1.3%). Wanneer je de vrouwelijken deelnemers vergelijkt met de mannelijke deelnemers valt op dat er aanzienlijk meer vrouwen (n=240, 39.0%) een universitaire achtergrond hebben dan mannen (n=123, 20%).

Net als de deelnemers zelf, zijn ook veel van hun ouders hoogopgeleid. Van de vaders en moeders van de deelnemers heeft respectievelijk 49.5% en 49.7% een HBO- of universitaire achtergrond of vergelijkbare achtergrond.

Tabel 3.6 Opleidingsniveau van deelnemers per type activiteit

Opleidingsniveau	Type activiteit			Totaal
	Jongeren-uitwisseling	Mobiliteit van jeugd en jongerenwerkers	Europees vrijwilligerswerk (EVS)	
Basisonderwijs	8 (3.5%)	-	-	8 (1.3%)
Voortgezet onderwijs/Lager secundair onderwijs	33 (14.4%)	3 (0.9%)	2 (4.1%)	38 (6.2%)
Technische school/Hoger secundair beroepsonderwijs	3 (1.3%)	6 (1.8%)	1 (2.0%)	10 (1.6%)
Middelbaar beroepsonderwijs/Hoger secundair algemeen vormend, technisch of kunstonderwijs	53 (23.1%)	29 (8.6%)	14 (28.6%)	96 (17.4%)
Hoger beroepsonderwijs/zevende jaar in het beroep secundair onderwijs, de 4 ^{de} graad verpleegkunde of een Syntra-ondernemersopleiding	11 (4.8%)	19 (5.6%)	5 (10.2%)	35 (5.7%)
Universiteit, Polytechnische school, postbachelor studie/Universiteit of hogeschool	91 (39.7%)	251 (74.3%)	23 (46.9%)	365 (59.3%)
Missing	30 (13.1%)	30 (8.9%)	4 (8.2%)	64 (10.4%)
Totaal	229	338	49	616

Voor aanvang van het project volgden de meeste deelnemers onderwijs/een opleiding (n=259, 42.0%). Ruim een kwart van de deelnemers was voor aanvang van het project fulltime werkzaam (n=161, 26.1%). Vooral 30-plussers werkten fulltime voordat hun deelname aan het project begon (n=66). Tevens waren veel deelnemers als vrijwilligers actief (n=148, 24%) of parttime (n=88, 14.3%) werkzaam voor aanvang van het project. Slechts 66 deelnemers (10.7%) waren werkzaam als zelfstandige ondernemer (zzp'er). Een beperkt aantal deelnemers was werkloos (n=56, 9.1%), een stagiaire of werkzaam op een werkervaringsplek (n=36, 5.8%) of mantelzorger (n=36, 5.8%). Tot slot hebben 36 deelnemers (5.8%) aangegeven dat zij iets anders deden in de 12 maanden voor aanvang van het project. Opvallende verschillen tussen vrouwelijke en mannelijke deelnemers of tussen de verschillende leeftijdsgroepen zijn hierbij niet gevonden.

Tevens is gevraagd in wat voor omgeving de projectdeelnemers wonen. Ruim één derde van de projectdeelnemers woont in een grootstedelijke gebied met meer dan 500.000 inwoners (n=223, 36.2%). Bijna een kwart van de deelnemers woont in een stedelijk gebied met 100.000 tot 500.000 inwoners (n=127, 20.6%). Slechts 51 deelnemers (8.2%) hebben aangegeven dat hij of zij in een landelijk gebied woont met minder dan 5.000 inwoners en 45 minuten of meer moet reizen naar een stad met meer dan 100.000 inwoners.

Inclusie 'kansarme jongeren'

Met kansarme jongeren worden jongeren bedoeld die in het nadeel zijn ten opzichte van hun leeftijdsgenoten vanwege sociale, economische, educatieve, culturele, gezondheids- of geografische omstandigheden of door een lichamelijke en/of psychische beperking. Om te achterhalen in hoeverre kansarme jongeren participeren binnen Erasmus+ Jeugd is gevraagd naar hun eerste taal en of zij

zich bevoordeeld of benadeeld voelen ten opzichte van hun leeftijdsgenoten in hun land. Aan de deelnemende jongeren die zich benadeeld voelen is vervolgens doorgevraagd naar de belemmeringen die zij ervaren in hun land.

Ten eerste zijn alle projectdeelnemers, dus jongeren en jeugd- en jongerenwerkers, gevraagd welke taal hun moedertaal is. Voor 78 van de 116 (67.3%) Nederlandse projectdeelnemers is Nederlands de moedertaal. Ook blijkt dat 40 projectdeelnemers Turks, 36 projectdeelnemers Roemeens en 33 projectdeelnemers Italiaans als moedertaal hebben. Bij het overgrote deel van de projectdeelnemers (n=497, 80.7%) is de taal die thuis in het gezin wordt gesproken overeenkomstig met de officiële taal van het land waarin zij wonen.

Ten tweede is aan de deelnemers gevraagd of zij zich bevoordeeld of benadeeld voelen. Veel jongeren (n=263, 42.7%) voelen zich bevoordeeld ten opzichte van andere mensen in hun land. Bijna één vijfde van de deelnemende jongeren (n=124, 20.1%) voelt zich daarentegen benadeeld in vergelijking met hun leeftijdsgenoten in hun land. Een aantal deelnemers wisten dit niet en hebben daarom de vraag niet beantwoord (n=95, 15.4%). De deelnemers die aangaven zich benadeeld te voelen, geven aan zich belemmerd te voelen op verschillende gebieden. Zo zegt een grote groep geconfronteerd te worden met obstakels die de toegang tot onderwijs (n=121, 19.6%), werk (n=230, 37.3%), actieve deelname aan de maatschappij en politiek (n=135, 21.9%) en/of hun bewegingsvrijheid (n=148, 24.0%) belemmeren. Nederlandse deelnemers ervaren vooral obstakels die het zoeken van werk belemmeren (n=19, 16.4%). Ook is aan de deelnemers gevraagd waardoor zij deze belemmeringen ervaren (zie tabel 3.5). Veruit het meest wordt het hebben van onvoldoende geld genoemd (n=158, 25.6%). Andere hindernissen komen aanzienlijk minder voor. Hierbij zijn verder geen opvallende verschillen gevonden tussen de deelnemers die deelgenomen hebben aan de verschillende activiteiten.

Ook aan de projectleiders is gevraagd of kansarme jongeren deelnamen aan een jongerenuitwisselingsproject. Volgens 44 projectleiders deden er bij hun project wel kansarme jongeren mee. 18 projectleiders gaven aan dat er bij hen géén jongeren meededen en 8 projectleiders wisten dit niet. Projectleiders gaven andere hindernissen op dan deelnemers. Volgens de projectleiders ervoeren namelijk de meeste jongeren hindernissen om toegang te verkrijgen tot onderwijs, mobiliteit, werk of deelname aan de maatschappij en politiek door hun sociale achtergrond (25 projectleiders noemden dit).

Bij projecten ter bevordering van de mobiliteit deden volgens 32 projectleiders ook kansarme jeugd- en jongerenwerkers mee aan hun project. Vijf projectleiders gaven aan dat dit niet het geval was en vijf projectleiders wisten dit niet meer. Er is niet doorgevraagd waarom deze jeugd- en jongerenwerkers volgens hen minder kansen hadden.

Tabel 3.8 Hindernissen van deelnemers

Hindernissen	Aantal keren genoemd door projectdeelnemers	Aantal keren genoemd door projectleiders
Niet genoeg geld hebben / laag inkomen	158 (25.6%)	17 (13.0%)
Mijn sociale achtergrond	55 (8.9%)	25 (19.1%)
Het behoren tot een doelgroep met minder kansen	46 (7.5%)	19 (14.5%)
Laag opleidingsniveau	44 (7.1%)	21 (16.0%)
Gezondheidsproblemen	37 (6.0%)	9 (6.9%)
Wonen in een afgelegen gebied met slechte vervoersverbindingen	34 (5.5%)	11 (8.4%)
Het behoren tot een gediscrimineerde groep	31 (5.0%)	4 (3.1%)
Mijn geslacht	30 (4.8%)	-
Een geschiedenis van werkloosheid in familie	28 (4.5%)	8 (6.1%)
Familie verantwoordelijkheden en/of verplichtingen	28 (4.5%)	4 (3.1%)
Het behoren tot een culturele/etnische minderheid	24 (3.9%)	3 (2.3%)
Wonen in een conflict of post conflict gebied	23 (3.7%)	1 (0.8%)
Problemen hebben met de officiële taal/talen in mijn land	20 (3.2%)	5 (3.8%)
Mijn seksuele geaardheid	20 (3.2%)	5 (3.8%)
Wonen in een stedelijke achterstandswijk / kansarme wijk	15 (2.4%)	11 (8.4%)
Het hebben van lichamelijk/verstandelijke beperkingen	14 (2.3%)	14 (10.7%)
Een criminele/delinquente achtergrond hebben / of vast hebben gezeten	1 (0.2%)	1 (0.8%)
Andere hindernissen	92 (14.9%)	7 (5.3%)

Daarnaast is aan jeugd- en jongerenwerkers die deelnamen aan een mobiliteitsproject gevraagd of zij in hun dagelijkse werk, werken met kansarme jongeren of met jongeren met een fysieke of mentale beperking. Van de jeugd- en jongerenwerkers die deze vraag hebben ingevuld, geven de meesten aan te werken met kansarme jongeren of met jongeren met een fysieke of mentale beperking (n=120, 35.5%). Daarvan hebben de meesten deelgenomen aan het project ter bevordering van de mobiliteit van de jongerenwerkers. Tevens geven naar verhouding aanzienlijk meer vrouwen (n=85, 22.7%) dan mannen (n=35, 14.6%) aan dat zij in hun dagelijkse werk in aanraking komen met kansarme jongeren. Slechts 42 deelnemers (12.4%) laten weten dat zij niet met kwetsbare jongeren werken en 11 deelnemers (3.3%) geven aan dat zij het niet goed weten.

Tabel 3.7 Kwetsbare jongeren betrokken per activiteit

Ga je in je werk in de jeugdsector aan de slag met jongeren in kwetsbare situaties of met jongeren met een fysieke of mentale beperking?	Aantal respondenten per type activiteit	
		Mobiliteit van jeugd en jongerenwerkers
Ja	120	(35.5%)
Nee	42	(12.4%)
Ik weet het niet	11	(3.3%)
Missing	165	(48.8%)
Totaal	338	(100%)

Taal tijdens het project

Aan de projectdeelnemers is tevens gevraagd in hoeverre zij aan de projecten konden deelnemen met gebruik van de eigen moedertaal. Het overgrote deel (n=481, 78.1%) kon niet volledig deelnemen aan het project met behulp van de moedertaal. Vooral van de vrouwelijke groep deelnemers (n=326, 93.9%) en van de groep deelnemers tussen de 26 en 30 jaar oud (n=121, 94.5%) gebruikten de meesten een andere taal dan hun moedertaal. Desondanks hadden slechts 84 deelnemers (13.6%) moeite om deel te nemen vanwege de taal. Als reden hiervoor geven veel deelnemers aan dat zij door het projectteam (n=477, 77.4%) of door andere deelnemers zijn geholpen (n=437, 70.9%). Een aanzienlijk kleinere groep deelnemers maakte gebruik van de ICT om de taal te begrijpen (n=172, 27.9%). Van deze groep was ruim één derde tussen de 21 en 25 jaar oud (n=61, 35.5%). Er zijn hierbij geen opvallende verschillen gevonden tussen de deelnemers van de verschillende type activiteiten.

Tabel 3.9 Taal tijdens het project

	Aantal keren genoemd door deelnemers	Percentage
Er werd één taal door alle deelnemers gebruikt	389	63.1%
Ik kon volledig deelnemen aan het project met gebruik van mijn moedertaal	89	14.4%
Ik gebruikte ook een andere taal dan mijn moedertaal	519	84.3%
Ik had moeite om deel te nemen aan het project vanwege de taal	82	13.3%
Het projectteam hielp me te verstaan als het nodig was	477	77.4%
Ik heb gebruik gemaakt van ICT om een andere taal te begrijpen/te communiceren	169	27.4%
Andere deelnemers hielpen mij met de taal als het nodig was.	437	70.9%

Eerdere ervaringen

Deelnemers zijn daarnaast ook gevraagd naar hun eerdere ervaringen in het buitenland. De meeste respondenten geven aan dat zij eerder ervaringen hebben opgedaan in het buitenland doordat zij voor vakantie in het buitenland verbleven (n=405, 65.7%). Andere redenen die door projectdeelnemers veel zijn gegeven voor hun verblijf in het buitenland is het deelnemen aan een jongerenuitwisseling (n=244, 39.6%) of een internationale excursie met school (n=221, 35.9%). Vooral vrouwen en deelnemers tussen de 21 en 25 jaar oud geven deze redenen aan voor hun verblijf in het buitenland. Andere redenen waarom de respondenten eerder in het buitenland verbleven zijn: studeren aan een universiteit in een ander land (n=77, 12.5%), het volgen van een taal cursus in een ander land (n=81, 13.1%), een stage of werkervaringsplek in het buitenland (n=63, 10.2%), een baan in het buitenland (n=60, 9.7%), het dicht bij de grens wonen, waardoor het makkelijk is om naar een

ander land te gaan (n=57, 9.3%), verblijven met ouders in een ander land (n=42, 6.8%), een opleiding volgde in het buitenland (n=55, 8.9%) of geboren zijn in een ander land (n=31, 5.0%). De minst gegeven redenen voor een verblijf in het buitenland is om als au pair te werken (n=13, 2.1%) of om bij een partner te gaan wonen (n=30, 4.9%).

Relatief veel projectdeelnemers hebben eerder deelgenomen aan één of meerdere vergelijkbare projecten (n=294, 47.7%). Dit waren verhoudingsgewijs meer vrouwen (n=187, 63.3%) en meer 30-plussers (n=81, 27.6%). De meesten hebben eerder al deelgenomen aan een project binnen een project van Erasmus+ jeugd (n=216, 73.5%). Ook heeft een derde van de projectdeelnemers deelgenomen aan een vergelijkbaar project dat werd ondersteund door een jongerenprogramma van de Europese Unie (n=104, 35.4%) of een ander vergelijkbaar project (n=108, 36.7%).

3.3 Achtergrondkenmerken projectleiders

De vragenlijst is ook ingevuld door de projectleiders van de verschillende programma's van Erasmus+ Jeugd. Hierbij gaat het dus specifiek om mensen die een project van Erasmus+ Jeugd leidden.

De meeste projectleiders van projecten gefinancierd door de Nederlandse agentschap waren vrouwen (n=87, 66.0%). Dat betekent dat er 44 (34.0%) mannen als projectleiders meededen aan een programma van Erasmus+ jeugd. De meeste vrouwen deden mee aan een jongerenuitwisselingsproject (n=52, 59.8%). De andere vrouwen deden mee aan een project ter bevordering van mobiliteit van jongerenwerkers (n=35, 40.2%). Ook mannelijke projectleiders waren meer betrokken bij jongerenuitwisselingsprojecten (n=29, 65.9%) dan bij projecten ter bevordering van mobiliteit van jongerenwerkers (n=15, 34.1%).

Projectleiders hebben met name de universiteit als hoogst genoten opleiding (67.9%). Daarnaast is de hoogst genoten opleiding van projectleiders hoger beroepsonderwijs (8.4%) en middelbaar beroepsonderwijs (12.2%). 11.5% van de projectleiders heeft deze vraag niet beantwoord. Gemiddeld hebben projectleiders 15.84 jaar deelgenomen aan formeel onderwijs. Projectleiders die de universiteit hebben gedaan hebben gemiddeld meer jaren deelgenomen aan formeel onderwijs, dan projectleiders van het HBO en MBO. Opvallend is dat er in verhouding minder projectleiders met een middelbaar beroepsonderwijs achtergrond (6.7%) en een hoger beroepsonderwijs achtergrond (8.9%) meedoen bij projecten ter bevordering van mobiliteit. Projectleiders van jongerenuitwisselingsprojecten hebben gemiddeld 15.07 jaar deelgenomen aan formeel onderwijs, terwijl projectleiders van projecten ter bevordering van de mobiliteit gemiddeld 17.07 jaar hebben deelgenomen aan formeel onderwijs.

Voordat de projectleiders betrokken waren aan het project, hadden de meeste projectleiders andere bezigheden buiten de organisatie waarvoor zij betrokken waren. Zo waren er 32 projectleiders (24.4%) die tijdens de 12 maanden vóór het project een fulltime baan hadden. Daarentegen had 17 projectleiders (13.0%) een parttime baan en waren 30 projectleiders (22.9%) zelfstandig ondernemer. 7 projectleiders (5.3%) was werkloos vóór het project en 19 projectleiders (14.5%) deed vrijwilligerswerk bij een andere organisatie. Ook zaten 27 projectleiders (20.6%) nog op school gedurende de 12 maanden vóór het project. Daarvan volgden 16 projectleiders een opleiding aan een universiteit of hogeschool, 3 volgden een voortgezet onderwijs, 1 projectleider was een leerling in het beroepsonderwijs en 6 gaven aan een leerling te zijn geweest bij een ander soort onderwijs. 1 projectleider (0.8%) deed gedurende 9 maanden voor aanvang van het project een stage/werkervaringsplek had bij een andere organisatie. Tot slot waren er 4 projectleiders (3.1%) die aangaven dat zij geen betaald werk deden. Deze waren bijvoorbeeld bezig met het zorgen voor hun kinderen of hun familie.

Projectleiders zijn gevraagd in welke land zij woonden, op het moment waarop het project werd uitgevoerd. De meeste projectleiders woonden in Nederland ten tijde van het project (n=49, 37.1%). Andere landen waar de projectleiders woonden waren Italië (n=8, 6.1%), Litouwen (n=8, 6.1%), Roemenië (n=6, 4.6%), Georgië (n=5, 3.8%), Turkije (n=5, 3.8%), Spanje (n=5, 3.8%), Portugal (n=4, 3.1%) en Griekenland (n=4, 3.1%). Opvallend is dat projectleiders van jongerenuitwisselingsprojecten meer diverse achtergrond hebben dan projectleiders die deelnamen aan een project ter bevordering van de mobiliteit (waar de meeste projectleiders woonachtig waren in Nederland, Italië en Litouwen).

Tabel 3.10. Land van afkomst projectleiders.

Land van herkomst	Jongeren-uitwisseling	Mobiliteit van jeugd en jongerenwerkers	Totaal
Nederland	26 (32.1%)	23 (46%)	49 (37.4%)
Italië	4 (4.9%)	4 (8%)	8 (6.1%)
Litouwen	4 (4.9%)	4 (8%)	8 (6.1%)
Roemenië	5 (6.2%)	1 (2%)	6 (4.6%)
Georgië	2 (2.5%)	1 (2%)	5 (3.8%)
Turkije	5 (6.2%)	-	5 (3.8%)
Spanje	4 (4.9%)	1 (2%)	5 (3.8%)
Portugal	4 (4.9%)	-	4 (3.1%)
Griekenland	3 (3.7%)	1 (2%)	4 (3.1%)
Bulgarije	2 (2.5%)	1 (2%)	3 (2.3%)
Servië	1 (1.2%)	1 (2%)	3 (2.3%)
Bosnië en Herzegovina	2 (2.5%)	1 (2%)	3 (2.3%)
Oostenrijk	2 (2.5%)	1 (2%)	3 (2.3%)
Kroatië	3 (3.7%)	-	3 (2.3%)
Estland	3 (3.7%)	-	3 (2.3%)
Albanië	-	2 (4%)	2 (1.5%)
Ierland	-	2 (4%)	2 (1.5%)
Armenië	1 (1.2%)	1 (2%)	2 (1.5%)
Polen	2 (2.5%)	-	2 (1.5%)
Slovenië	2 (2.5%)	-	2 (1.5%)
Duitsland	1 (1.2%)	-	1 (0.8%)
Zweden	1 (1.2%)	-	1 (0.8%)
Denemarken,	-	1 (2%)	1 (0.8%)
Finland,	1 (1.2%)	-	1 (0.8%)
Hongarije	1 (1.2%)	-	1 (0.8%)
Oekraïne	1 (1.2%)	-	1 (0.8%)
Turkmenistan	1 (1.2%)	-	1 (0.8%)
Verenigde Staten van Amerika	-	1 (2%)	1 (0.8%)
Tsjechië	-	1 (2%)	1 (0.8%)
Totaal	81	50	131

Het land waar de projectleiders op het moment van het project woonden, zegt nog niet zoveel over hun afkomst. Daarom is ook gevraagd naar hun eerste taal. De meeste projectleiders (n=34, 26.0%) geven aan dat het Nederlands hun moedertaal is. Ook gaven projectleiders vaak aan dat Italiaans en Georgisch de moedertaal is (beide door 8 projectleiders genoemd, 6.1%). Andere talen die werden genoemd zijn: Lithueens (n=7, 5.3%), Roemeens (n=6, 4.6%), Turks (n=5, 3.8%) Duits (n=5, 3.8%), Kroatisch (n=4, 3.1%), Grieks (n=4, 3.1%), Engels (n=4, 3.1%), Spaans (n=4, 3.1%), Bulgaars (n=3, 2.3%), Ests (n=3, 2.3%), Albanees (n=2, 1.5%), Bosnisch (n=2, 1.5%), Hongaars (n=2, 1.5%), Koerdisch (n=2, 1.5%), Pools (n=2, 1.5%), Portugees (n=2, 1.5%), Servisch (n=2, 1.5%) en Sloveens (n=2, 1.5%). Daarnaast noemden een enkele projectleider de volgende moedertalen: Zweeds, Russisch, Frans, Fins, Deens, Tsjechisch, Catalaans, Armeens en overig.

De projectleiders zelf zijn gevraagd of zij vinden dat zij behoren tot een culturele, etnische, religieuze of taalkundige minderheid in het land waar zij wonen. Van alle projectleiders geven 21 (16%) aan dat zij hiertoe behoren. Daarvan deden 14 projectleiders mee aan een jongeren-uitwisselingsproject en 7 aan een project ter bevordering van de mobiliteit. Aan hen is ook gevraagd te specificeren wat deze minderheid inhoud. De meeste projectleiders (n=6) gaven aan een achtergrond te hebben als immigrant, waarmee bedoeld wordt dat zij tweede of derde generatie zijn. Vier projectleiders waren immigrant (eerste generatie), vier projectleiders behoren tot een minderheid dat altijd in dat land heeft gewoond (autochtone/inheemse minderheid), vier projectleiders behoren tot een etnische of culturele minderheid, vier projectleiders behoren tot een taalkundige minderheid, twee projectleiders behoren tot een religieuze minderheid en 1 projectleider behoort tot een andere minderheid. 11 projectleiders hebben deze vraag helemaal niet ingevuld.

De meeste projectleiders waren op basis van onbetaald vrijwilligerswerk betrokken bij het project (n=63, 48.1%). Het grootste deel hiervan was betrokken bij een jongeren-uitwisselingsproject

(n=51, 72.9%). Veel projectleiders waren daarnaast betrokken als zelfstandig ondernemer (n=18, 13.7%). Hierbij waren de meesten betrokken bij een project ter bevordering van de mobiliteit (n=15, 34.1%). 15 projectleiders (11.5%) gaven aan betrokken te zijn bij het project op basis van een voltijdse tewerkstelling van onbepaalde duur, 8 projectleiders (6.1%) hadden een deeltijdaanstelling van onbepaalde duur, 6 projectleiders (4.6%) hadden een voltijd aanstelling voor bepaalde duur en 3 projectleiders (2.3%) hadden een deeltijd aanstelling voor bepaalde duur. Daarnaast waren enkele projectleiders betrokken op basis van een stage/werkervaringsplek, vanuit een minor social work of als expert.

De meeste projectleiders gaven aan dat zij in gelijke mate een educatieve als organisatorische functie hadden bij het project (n=63, 48.1%). 31 projectleiders (23.7%) gaven aan hoofdzakelijk een educatieve functie te vervullen, terwijl 19 projectleiders (14.5%) aangaven hoofdzakelijk een organisatorische functie te vervullen. Tussen de verschillende type projecten waaraan de projectleiders deelnamen, is geen afwijkend beeld te zien. Projectleiders die in eigen land een activiteit leidden, gaven iets vaker aan dat zij hoofdzakelijk organisatorische functie hadden, dan projectleiders die naar een ander land toe gingen.

Ongeveer drie kwart van de projectleiders (n=99, 75.6%) was gedurende het gehele project betrokken. 11 projectleiders (8.4%) was meer dan de helft betrokken bij het project, 7 projectleiders (5.3%) gaven aan minder dan de helft betrokken te zijn geweest bij het project en enkelen projectleiders (n=3, 2.5%) waren nauwelijks of helemaal niet betrokken bij het project. Deze drie projectleiders waren allen betrokken bij een jongerenuitwisselingsproject.

Eerdere ervaring

Ook aan de projectleiders is gevraagd of zij al eerder hebben deelgenomen aan een project van Erasmus+ jeugd. 54 projectleiders (41.2%) hebben eerder meegedaan als een projectleider. Ook hebben 46 projectleiders (35.1%) eerder meegedaan als deelnemer. Daarentegen hebben 38 projectleiders (29.0%) niet eerder deelgenomen aan een project. Opvallend is dat de meeste projectleiders die deelnamen aan een project ter bevordering van mobiliteit eerder betrokken waren bij een project van Erasmus+ (86.4%) terwijl de veel projectleiders die deelnamen aan een jongerenuitwisselingsproject niet eerder meegedaan hadden aan een project van Erasmus+ Jeugd (38.0%). Projectleiders die eerder als projectleider hebben meegedaan, waren vaak bij 5 andere projecten eerder actief.

3.4 Gestructureerde dialoog.

Ondanks dat er geen informatie beschikbaar is van respondenten van Key Action 3, waarin jongeren middels de 'gestructureerde dialoog' deelnemen aan internationale vergaderingen, conferenties en evenementen, zijn wel alle deelnemers van Key Action 1 gevraagd of zij hiermee bekend zijn. De gestructureerde dialoog is ingevoerd door de Europese Commissie om een nieuwe mogelijkheid te creëren om jongeren in politieke processen te betrekken. De gestructureerde dialoog is een terugkerend gesprek tussen jongeren en politieke beleidsmakers. Jongeren kunnen zo het gesprek aangaan over politieke kwesties die hen aangaan op gemeentelijk, nationaal en internationaal niveau.

Slechts 135 deelnemers (21.9%) hebben eerder gehoord van de gestructureerde dialoog. Van de vrouwen heeft ruim één derde (n=90, 39.5%) eerder van de gestructureerde dialoog gehoord. Bij de mannen waren dit er 44 (28.9%). Tevens heeft slechts 55 projectdeelnemers ervaring met activiteiten in het kader van de gestructureerde dialoog. Een kleine groep deelnemers gaf in een open vraag hun reactie op de vraag wat ze van de aanpak van de gestructureerde dialoog vonden. Een aantal daarvan gaf aan dat ze het een goed idee vonden ('ik denk dat het een interessante kans is'). Antwoorden als 'ik weet het niet' of 'ik heb geen idee' zijn ook vaak door de deelnemers gegeven. Tevens gaf een kleine groep deelnemers in een open vraag hun reactie op de vraag welke onderwerpen aan bod zouden moeten komen tijdens de gestructureerde dialoog. Daarbij zijn onderwerpen aangedragen over de werkgelegenheid, loon, politieke belangen, zelfontplooiing en de professionele ontwikkeling van jongeren. In de gegeven antwoorden zijn geen opmerkelijke verschillen gevonden tussen mannen en vrouwen of de verschillende leeftijdsgroepen.

Met het jeugdbeleid van de Europese Unie zijn meer projectdeelnemers bekend. Ruim 40% van de deelnemers heeft eerder gehoord van het jeugdbeleid van de Europese Unie (n=275, 44%). Met name vrouwelijke deelnemers (n=174) en deelnemers tussen de 21 en 25 jaar oud (n=86) hebben aangegeven dat zij bekend zijn met dit jeugdbeleid.

4. Deelname

In dit hoofdstuk gaan we in op de deelname van de projectdeelnemers aan het project. Eerst wordt ingegaan op of deelnemers de financiële bijdrage konden betalen om deel te kunnen nemen. Vervolgens wordt ingegaan op hoe de deelnemers betrokken zijn geraakt bij het project en tot slot gaan we in op de motivatie van deelnemers om mee te doen aan een programma van Erasmus+ Jeugd.

Financiële bijdrage

De projectdeelnemers zijn gevraagd of zij de financiële bijdrage konden leveren voor hun deelname aan het project (d.w.z. reiskosten, accommodatie, eten, deelnemersbijdrage en andere kosten). Een meerderheid heeft aangegeven dat het voor hen niet nodig was, omdat alle kosten door het project werden betaald (n=372). Ook heeft een grote groep aangegeven dat het voor hen makkelijk was om een financiële bijdrage te leveren (n=188), waarvan de meesten deelnamen aan een project ter bevordering van de mobiliteit van de jongerenwerkers of het jongerenuitwisselingsproject (beiden rond de 32% van de respondenten). Slechts 56 deelnemers vonden het moeilijk om zelf hun kosten te dekken.

Tabel 4.1 Betalen van een financiële bijdrage

Betalen van een financiële bijdrage was...	Jongeren- uitwisseling	Mobiliteit van jeugd en jongeren- werkers	Europees vrijwilligers- werk (EVWS)	Totaal
Makkelijk voor mij	74 (32.3%)	109 (32.2%)	5 (10.2%)	188 (30.5%)
Moeilijk voor mij	14 (6.1%)	36 (10.7%)	6 (12.2%)	56 (9.1%)
Niet nodig, want alle kosten werden betaald door het project	141 (61.6%)	193 (57.1%)	38 (77.6%)	372 (60.4%)
Missing	-	-	-	-
Totaal	229	338	49	616

Toegang tot Erasmus+ Jeugd

De deelnemers en projectleiders zijn gevraagd hoe zij betrokken zijn geraakt bij het project. Op deze vraag konden zij meerdere antwoorden geven. Bijna de helft van de deelnemers is betrokken geraakt bij het project via een jongerenorganisatie (n=293, 47.6%), waarvan de meesten deel hebben genomen aan een project ter bevordering van de mobiliteit van de jongerenwerkers (65.5%) of het jongerenuitwisselingsproject (29.0%). Daarnaast is een aanzienlijk deel van de deelnemers bij het project betrokken geraakt door een andere type organisatie of vereniging (n=98, 15.9%) of jeugdcentrum (n=62, 10.1%). Andere manieren waarop deelnemers bij het project betrokken zijn geraakt, zoals de media, het Nationale Agentschap en de website van de Europese Unie, zijn bij minder dan 15% van de groep aan de orde. Een grote groep deelnemers (n=582, 94.5%) is over het project geïnformeerd door bronnen als vrienden, Facebook of Salto.

Ook de projectleiders zijn gevraagd hoe zij betrokken zijn geraakt met Erasmus+ Jeugd. Net als de deelnemers zijn ook de meeste projectleiders (45%) betrokken geraakt via een jeugdorganisatie/ jeugdvereniging. Projectleiders die in aanraking zijn gekomen via het nationale (14.5%) of regionale agentschap (6.9%), zijn met name geïnformeerd via de website (38.1%), een informatie event (28.6%) en via direct contact met de medewerkers van het nationale of regionale agentschap (23.8%). Een enkele projectleider geeft aan dat zij geïnformeerd zijn via een persoonlijke mailing en sociale media.

Tabel 4.2 Toegang tot het project (meerdere antwoorden mogelijk)

Ik ben op de volgende manier betrokken geraakt bij het project	Projectdeelnemers	Projectleiders
Via een niet-georganiseerde groep jongeren	45 (7.3%)	15 (11.5%)
Via een jeugdorganisatie / jeugdvereniging	293 (47.6%)	59 (45%)
Via een jeugdcentrum / jeugdhuis	62 (10.1%)	12 (9.2%)
Via een andere type organisatie / vereniging	98 (15.9%)	25 (19.1%)
Via informatie in een krant/tijdschrift, op de radio, TV, internet	54 (8.8%)	25 (19.1%)
Via school, hogeschool of universiteit	32 (5.2%)	7 (5.3%)
Via informatie van of op de website van de Europese Commissie	8 (1.3%)	24 (18.3%)
Via informatie van het Nationale Agentschap voor Erasmus +: Youth in Action (bv. via een directe mailing, informatiemateriaal, poster, website, infodag, enz.)	26 (4.2%)	19 (14.5%)
Via informatie van een regionaal agentschap/kantoor van het Nationale Agentschap (bv. via een directe mailing, informatiemateriaal, poster, website, infodag, enz.)	14 (2.3%)	9 (6.9%)
Via het Eurodesk netwerk	3 (0.5%)	5 (3.8%)
Via andere bronnen	582 (94.5%)	10 (7.6%)
Missing	-	-

Motivatie deelnemers

In het onderzoek is een vraag opgenomen over hun beweegredenen voor deelname aan het project. Op deze vraag konden zij meerdere antwoorden geven. De meest gehoorde reden is om nieuwe ervaringen op te doen (n=452, 73.4%). Van de deelnemers van het EVS-project deden er 87.8% mee om deze reden. Van het uitwisselingsproject en mobiliteitsproject deden er respectievelijk 78.2% en 68.0% mee om deze reden. De twee daarop volgende antwoordcategorieën die het meest genoemd worden betreffen het in contact komen met mensen van andere culturen en landen (n=433, 70.3%) en de persoonlijke ontwikkeling in het algemeen (n= 439, 71.3%). Andere belangrijke gegeven redenen zijn om iets nieuws te leren (n=393, 63.8%), interesse in het projectthema (n=378, 61.4%), voorbereiden op toekomstige activiteiten (n=315, 51.1%), professionele ontwikkeling (n=307, 49.8%) en een ander land leren kennen (n=269, 43.7%). Redenen die aanzienlijk minder belangrijk waren om deel te nemen aan het project waren om de kansen op de arbeidsmarkt te vergroten (n=113, 18.3%) en omdat iemand hen aanmoedigde (n=72, 11.7%). Opvallende verschillen tussen vrouwen en mannen zijn hierbij niet gevonden. Zowel vrouwen (n=281,74.9%) als mannen (n=169, 70.7%) geven als voornaamste reden voor hun deelname om nieuwe ervaringen op te doen.

Tabel 4.3 Redenen voor deelname projectdeelnemers

Mijn belangrijkste redenen om aan dit project deel te nemen, waren...	Jongeren-uitwisseling	Mobiliteit van jeugd en jongerenwerkers	Europees vrijwilligerswerk (EVS)	Totaal
Nieuwe ervaringen opdoen	179 (78.2%)	230 (68%)	43 (87.8%)	452 (74.4%)
Mijn persoonlijke ontwikkeling in het algemeen	158 (69%)	235 (69.5%)	46 (93.9%)	439 (71.3%)
In contact komen met mensen van andere culturen of landen	173 (75.5%)	225 (66.6%)	35 (71.4%)	433 (70.3%)
Iets nieuws leren	145 (63.3%)	211 (62.4%)	37 (75.5%)	393 (63.8%)
Omdat ik geïnteresseerd was in het projectthema	131 (57.2%)	225 (66.6%)	22 (44.9%)	378 (61.4%)
Me voorbereiden op toekomstige activiteiten	90 (39.3%)	198 (58.6%)	29 (55.1%)	315 (51.1%)
Mijn professionele ontwikkeling	75 (32.8%)	207 (61.2%)	25 (51%)	307 (49.8%)
Een ander land leren kennen	120 (52.4%)	118 (34.9%)	31 (63.3%)	269 (43.7%)
Een vreemde taal beter onder de knie krijgen	112 (48.9%)	121 (35.8%)	31 (63.3%)	264 (42.9%)
Mezelf uitdagen	101 (44.1%)	122 (36.1%)	35 (71.4%)	258 (41.9%)
Plezier maken	118 (51.5%)	79 (23.4%)	24 (49%)	221 (35.9%)
Me engageren voor politieke en/of maatschappelijke kwesties	74 (32.3%)	109 (32.2%)	19 (38.8%)	202 (32.8%)
Mijn kennis over Europa uitbreiden	71 (31.4%)	79 (23.4%)	12 (26.5%)	164 (26.6%)
Mijn kansen op de arbeidsmarkt vergroten	36 (15.7%)	55 (16.35)	22 (44.9%)	113 (18.3%)
Omdat iemand me aanmoedigde om dit te doen	23 (10%)	40 (11.8%)	9 (18.4%)	72 (11.7%)
Andere redenen	13 (5.7%)	19 (5.6%)	7 (14.35)	49 (6.3%)

5. Youthpass

Om duidelijk te kunnen maken wat projectdeelnemers hebben geleerd tijdens het project en welke ervaringen zij hebben opgedaan, heeft de Europese Commissie de Youthpass ontwikkeld. Het is een certificaat waarop de effecten van het niet-formeel leren beschreven staan. In dit hoofdstuk wordt beschreven wat de ervaringen van de respondenten met de Youthpass waren.

Deelnemers

Tweederde (n=410, 66.6%) van de deelnemers geeft aan in het bezit te zijn van de Youthpass. De grootste groep heeft het certificaat ontvangen als onderdeel van het project (n=380, 61.7%). De meesten deelnemers met een Youthpass zijn tussen de 21 en 25 jaar oud (n=140, 34.1%) of tussen 26 en 30 jaar (n=99, 41.1%). Een minderheid van de deelnemers (n=105, 17%) zegt geen Youthpass certificaat te hebben ontvangen en 56 deelnemers (9.1%) weet niet of zij een Youthpass certificaat hebben.

Van de 410 deelnemers met een Youthpass geven 262 deelnemers aan dat zij betrokken geweest zijn bij de evaluatie of zichzelf geëvalueerd hebben om het certificaat te verkrijgen voor dit project (42.5%). Van de deelnemers van het mobiliteitsproject en het vrijwilligersproject waren respectievelijk 44.7 % en 42.9% betrokken bij de evaluatie. Ruim één derde (39.3%) van de deelnemers van het uitwisselingsproject was betrokken bij de evaluatie van de Youthpass. Tevens is gevraagd aan de deelnemers of de evaluatie binnen Youthpass geholpen heeft in de bewustwording rondom de eigen ontwikkeling en leerproces in dit project. Ruim één derde (217, 35.2%) van deelnemers beantwoordden deze vraag met een 'ja'. Hierin is weinig verschil tussen vrouwen 38.1% (n=143, 38.1%) en mannen (n=72, 30.1%). Tussen de deelnemers van de verschillende leeftijdsgroepen waren geen opvallende verschillen gevonden. Slechts 15 deelnemers (2.4%) beantwoordden de vraag met een 'nee' (2.4%) en 29 deelnemers wisten niet of de evaluatie heeft bijgedragen in de bewustwording over het leerproces gedurende het project (4.7%).

Gevraagd is of zij de Youthpass al hebben ingezet, bijvoorbeeld wanneer zij solliciteren naar een werk- en/of stageplek. Van de 410 deelnemers met een Youthpass geeft twee derde aan het certificaat hiervoor niet gebruikt te hebben (n=271, 66.1%). Van de overige deelnemers (n=138, 33.7%) die de Youthpass wel hiervoor gebruikt hebben (22.4%), waren de meesten 12 maanden voor aanvang van het project bezig met onderwijs of een training (n=75, 54.3%), actief als vrijwilligers (n=38, 27.5%), fulltime (n=25, 18.1%) of parttime werkzaam (n=23, 16.7%). Van deze groep denken 96 deelnemers dat de Youthpass gewaardeerd wordt in de context waarin het certificaat gebruikt wordt (15.6%). De meerderheid die denkt dat het certificaat gewaardeerd wordt, heeft een universitaire opleidingsachtergrond (n=66, 73.3%).

Projectleiders

Ook de projectleiders zijn gevraagd of de Youthpass is gebruikt bij hun project. Drie kwart van de projectleiders geven aan dat de Youthpass is gebruikt bij hun project (n=101, 77.1%). Daarvan waren er 65 betrokken bij een jongerenuitwisselingsproject en 36 bij een project ter bevordering van de mobiliteit. Zeven projectleiders (5.3%) gaven daarentegen aan dat deze niet is gebruikt bij hun project en 11 projectleiders (8.4%) wisten niet of de Youthpass is gebruikt. Daarnaast hebben 12 projectleiders (9.2%) deze vraag niet ingevuld.

Aan deze 101 projectleiders is vervolgens gevraagd hoeveel deelnemers de Youthpass hebben ontvangen. Vrijwel alle projectleiders gaven aan dat de deelnemers van hun projecten de Youthpass hebben ontvangen. Ook valt op dat de projectleiders tevreden waren over de informatie en het gebruik van de Youthpass. In tabel 5.1 wordt weergegeven waarover en in welke mate de projectleiders tevreden waren over de Youthpass.

Tabel 5.1 Tevredenheid over de Youthpass

Youthpass	Jongerenuit- wisseling	Mobiliteit van jeugd en jongeren- werkers	Totaal
Ik ontving alle nodige informatie over de Youthpass	63 (96.9%)	33 (91.7%)	96 (95.0%)
De informatie over de Youthpass was duidelijk en begrijpelijk	60 (92.3%)	31 (86.1%)	91 (90.1%)
De deelnemers werden in detail geïnformeerd over de Youthpass	59 (90.8%)	33 (91.7%)	92 (91.1%)
De Youthpass was breed geïntegreerd in het project en ook zijn methoden (reflectie, 1-op-1 gesprekken, monitoren van het leerproces, enz.)	54 (83.1%)	31 (86.1%)	85 (84.2%)
De deelnemers wilden een Youthpass ontvangen	58 (89.2%)	32 (88.9%)	90 (89.1%)
De deelnemers ontvingen een Youthpass	63 (96.9%)	36 (100%)	99 (98.0%)
Missing	16 (24.6%)	14 (38.9%)	30 (29.7%)
Totaal	65	36	101

6. Effecten van Erasmus+ Jeugd

In dit hoofdstuk beschrijven de effecten van Erasmus+ Jeugd op de deelnemers, projectleiders, organisatie en samenleving. De effecten worden beschreven zoals deze ervaren zijn door de deelnemers en de projectleiders.

6.1 Effecten op deelnemers

Als eerst presenteren we de ervaren effecten op de deelnemers. Zowel de deelnemers zelf zijn gevraagd welke effecten deelname heeft gehad op hen. Ook projectleiders zijn gevraagd welke effecten zij terugzien bij de deelnemers.

Effecten op persoonlijke ontwikkeling

In het onderzoek is gekeken naar de effecten van deelname aan een project op de persoonlijke ontwikkeling van deelnemers. Tabel 6.1 laat de uitkomsten van de totale groep zien per type activiteit. Het effect dat het vaakst wordt aangegeven, is het toenemen van de zelfvertrouwen (n=491, 79.7%). Ook is af te lezen is dat 'betere zelfkennis' (n=488, 79.2%), 'beter omgaan met mensen die van mij verschillen' (n=483, 78.4%) en 'met nieuwe situaties' (n=473, 76.8%) vaak zijn aangegeven als effecten op persoonlijk niveau. Deelnemers van zowel het uitwisselingsproject als het mobiliteitsproject geven het toenemen van het zelfvertrouwen (81.3% en 78.4%) en het beter omgaan met mensen die van hen verschillen (81.2% en 76.3%) het vaakst als effecten aan, terwijl deelnemers van het EVS-project vooral aangeven dat zij zichzelf beter kennen (91.8%), beter weten wat hun sterke en zwakke punten zijn (85.7%) en beter om kunnen gaan met nieuwe situaties (83.7%). Een aanzienlijk kleinere groep (n=275, 44.6%) geeft aan dat het project heeft bijgedragen aan de zorg voor de eigen gezondheid. Opvallend is dat ongeveer een kwart van de respondenten (n=168, 27.3%) aangeven dat het project geen specifiek effect heeft gehad op hun persoonlijke ontwikkeling.

Tabel 6.1 Effecten op persoonlijke ontwikkeling deelnemers per activiteit.

Na mijn deelname aan het project, voel ik dat ik....	Jongeren- uitwisseling	Mobiliteit van jeugd en jongeren- werkers	Europese vrijwilligers- werk (EVS)	Totaal
Dat ik meer zelfvertrouwen heb	187 (81.7%)	265 (78.4%)	39 (79.6%)	491 (79.7%)
Dat ik mezelf beter ken	182 (79.5%)	261 (77.2%)	45 (91.8%)	488 (79.2%)
Beter ben in omgaan met mensen die van mij verschillen	186 (81.2%)	258 (76.3%)	39 (79.6%)	483 (78.4%)
Beter ben in het omgaan met nieuwe situaties	177 (77.3%)	255 (75.4%)	41 (83.7%)	473 (76.8%)
Beter ben in het uitdrukken van mij gedachten en gevoelens	172 (75.2%)	249 (73.7%)	39 (70.6%)	460 (74.7%)
Beter weet wat mijn sterktes zijn en waar ik minder goed in ben	173 (75.5%)	244 (72.2%)	42 (85.7%)	459 (74.5%)
Me beter kan inleven in anderen	163 (71.2%)	250 (74.0%)	38 (77.6%)	451 (73.2%)
Beter ben in het omgaan met conflicten dat ik nu zelfstandiger ben	154 (67.2%)	227 (67.2%)	37 (75.5%)	418 (67.9%)
Beter zorg voor mijn gezondheid	149 (65.1%)	226 (66.8%)	40 (81.6%)	415 (67.4%)
Dat deelname aan het project geen specifiek effect op mij heeft gehad	102 (44.5%)	151 (44.7%)	22 (44.9%)	275 (44.6%)
	56 (24.5%)	106 (21.4%)	6 (12.2%)	168 (27.3%)

Effecten op vaardigheden

Tabel 6.2 laat de uitkomsten op de stellingen zien zoals deze beoordeeld zijn door de deelnemers per type activiteit. Uit het overzicht blijkt dat de deelnemers vinden dat ze door deelname aan het project vooral de vaardigheden 'het samenwerken in een team' (n=573, 93.0%), 'het omgaan met mensen met een andere culturele achtergrond' (n=573, 93.0%), 'het communiceren met mensen die een andere taal spreken' (n=572, 92.9%) en 'het zoeken naar een gezamenlijke oplossing wanneer er verschillende visies zijn' (n=560, 90.9%) hebben ontwikkeld. Deelnemers van zowel het mobiliteitsproject als het uitwisselingsproject geven 'het samenwerken in een team' (93.8% en 93.4%) en 'het omgaan met mensen met een andere culturele achtergrond' (93.8% en 93%) als vaardigheden aan, terwijl deelnemers van het EVS-project vooral de vaardigheden 'het

communiceren met mensen die een andere taal spreken' (n=46, 93.9%) en 'het zoeken naar een gezamenlijke oplossing wanneer er verschillende visies zijn' (n=44, 89.8%) aangeven. Deelname aan het project heeft minder bijgedragen aan de vaardigheden 'het zelf creëren van media content' (n=372, 60.4%), 'discussiëren over politieke onderwerpen op een serieuze manier' (n=384, 62.3%) en 'het zelf plannen en uitvoeren van mijn leerproces' (n=447, 72.6%). Opvallende verschillen tussen vrouwelijke en mannelijke deelnemers, deelnemers van verschillende leeftijdsgroepen of deelnemers die naar een ander land zijn gegaan of in hetzelfde land zijn gebleven zijn niet gevonden.

Tabel 6.2 Ontwikkeling van vaardigheden deelnemers per type activiteit

Door deelname aan dit project leerde ik beter/werd ik vaardiger in...	Jongeren-uitwisseling	Mobiliteit van jeugd en jongerenwerkers	Europees vrijwilligerswerk (EVS)	Totaal
Het samenwerken in een team	214 (93.4%)	317 (93.8%)	42 (85.7%)	573 (93.0%)
Het omgaan met mensen met een andere culturele achtergrond	213 (93.0%)	317 (93.8%)	43 (87.8%)	573 (93.0%)
Het communiceren met mensen die een andere taal spreken	212 (92.6%)	314 (92.9%)	46 (93.9%)	572 (92.9%)
Het zoeken naar een gezamenlijke oplossing wanneer er verschillende visies zijn	214 (93.4%)	302 (89.3%)	44 (89.8%)	560 (90.9%)
Iets bereiken in het belang van de gemeenschap of samenleving	202 (88.2%)	305 (90.2%)	39 (79.6%)	546 (88.6%)
Het identificeren van kansen voor mijn persoonlijke of professionele ontwikkelen	190 (83.0%)	300 (88.8%)	44 (89.8%)	534 (86.7%)
Het overtuigend uiten van mijn mening tijdens een discussie	196 (85.6%)	296 (87.6%)	41 (83.7%)	533 (86.5%)
Het ontwikkelen van een idee en dit in de praktijk brengen	195 (85.2%)	292 (86.4%)	38 (77.6%)	525 (85.2%)
Leren of het hebben van meer plezier tijdens het leren	185 (80.7%)	294 (87.0%)	37 (75.5%)	516 (83.8%)
Het uiten van mezelf op een creatieve of artistieke wijze	186 (81.2%)	277 (82.0%)	34 (69.4%)	497 (80.7%)
Logisch denken en conclusies trekken	173 (75.5%)	270 (79.9%)	36 (73.5%)	479 (77.8%)
Het zelf plannen en uitvoeren van mijn leerproces.	158 (69.0%)	257 (76.0%)	32 (65.3%)	447 (72.6%)
Discussiëren over politieke onderwerpen op een serieuze manier	153 (66.8%)	209 (61.8%)	22 (44.9%)	384 (62.3%)
Het zelf creëren van media content (gedrukt, audiovisueel, digital)	149 (65.1%)	201 (59.5%)	22 (44.9%)	372 (60.4%)
Totaal	229	338	49	616

Effect op kennis

De deelnemers konden verschillende onderwerpen aangeven waarover zij tijdens het project iets nieuws geleerd hebben. Tabel 6.3 geeft inzicht in de onderwerpen waar de deelnemers iets geleerd over hebben gedurende hun deelname aan het project. Daaruit blijkt dat de deelnemers het meest iets hebben geleerd over culturele diversiteit (n=464, 75.3%) (met name deelnemers van jongerenuitwisselingsprojecten en EVS-projecten) en jeugd en jeugdwerk (met name deelnemers van projecten ter bevordering van mobiliteit). Onderwerpen waar de deelnemers aanzienlijk minder over hebben geleerd zijn media en ICT (n=105, 17%), beleid en structuren van de Europese Unie (n=107, 17.4%) en milieuvraagstukken (n=110, 17.9%). Onder de deelnemers aan EVS-projecten wordt daarnaast ook democratie (n=6, 12.2%) genoemd als onderwerp waarover zij weinig nieuws leerden. In totaal hebben vijf deelnemers (0.8%) aangegeven dat zij niets nieuws hebben geleerd tijdens het project. Er zijn geen opvallende verschillen geconstateerd tussen vrouwelijke en mannelijke deelnemers, deelnemers van de verschillende leeftijdsgroepen of deelnemers die naar een ander land zijn gegaan of in hetzelfde land zijn gebleven zijn.

Tabel 6.3 Onderwerpen waarover deelnemers iets geleerd hebben

Onderwerp	Jongeren- uitwisseling	Mobiliteit van jeugd en jongerenwerkers	Europees vrijwilligerswerk (EVS)	Totaal
Culturele diversiteit	178 (77.7%)	245 (72.5%)	41 (83.7%)	464 (75.3%)
Jeugd en jeugdwerk	114 (49.8%)	255 (75.4%)	29 (59.2%)	398 (64.6%)
Niet-formele educatie/leren, informeel leren	101 (44.1%)	234 (69.2%)	34 (69.4%)	369 (59.9%)
Persoonlijke ontwikkeling	147 (64.2%)	181 (53.6%)	39 (79.6%)	367 (59.6%)
Onderwijs, opleiding, training, leren	84 (36.7%)	178 (52.7%)	23 (46.9%)	285 (46.3%)
Discriminatie en gelijke behandeling (bijvoorbeeld op basis van gender, seksuele geaardheid, etniciteit, cultuur, religie, beperking, nationaliteit)	112 (48.9%)	144 (42.6%)	28 (57.1%)	284 (46.1%)
Inclusie van mensen uit kansengroepen in de maatschappij	91 (39.7%)	146 (43.2%)	31 (63.3%)	268 (43.5%)
Actief burgerschap en participatie aan het maatschappelijk leven en aan de democratie	81 (35.4%)	154 (45.6%)	14 (28.5%)	249 (40.4%)
Projectontwikkeling en -management	67 (29.3%)	158 (46.7%)	18 (36.7%)	243 (39.4%)
Solidariteit met mensen in moeilijkheden	83 (36.2%)	124 (36.7%)	25 (51.0%)	232 (37.7%)
Mensenrechten, fundamentele rechten	81 (35.4%)	116 (34.3%)	17 (34.7%)	214 (34.7%)
Europese kwesties	64 (27.9%)	130 (38.5%)	9 (18.4%)	203 (33.0%)
Democratie	67 (29.3%)	122 (36.1%)	6 (12.2%)	195 (31.7%)
Jeugdbeleid	39 (17.0%)	121 (35.8%)	11 (22.4%)	171 (27.8%)
Werk, professionele ontwikkeling	34 (14.8%)	115 (24.0%)	21 (42.9%)	170 (27.6%)
Ondernemerschap, initiatief nemen	60 (26.2%)	89 (26.3%)	17 (34.7%)	166 (26.9%)
Geweldloosheid	52 (22.7%)	91 (26.9%)	14 (28.6%)	157 (35.5%)
Ontwikkeling van jeugdbeleid	35 (15.3%)	103 (30.5%)	7 (14.3%)	145 (23.5%)
Duurzame ontwikkeling	41 (17.9%)	74 (21.9%)	8 (16.3%)	123 (20.0%)
Gezondheid en welzijn	45 (19.7%)	51 (15.1%)	18 (36.7%)	114 (18.5%)
Milieuvraagstukken	54 (23.6%)	47 (13.0%)	9 (18.4%)	110 (17.9%)
Beleid en structuren van de Europese Unie	31 (13.5%)	69 (20.4%)	7 (14.3%)	107 (17.4%)
Media en ICT (informatie en communicatietechnologie), sociale media en internet inbegrepen	34 (14.8%)	56 (15.6%)	15 (30.6%)	105 (17.0%)
Ik leerde niets nieuws tijdens dit project.	1 (4.4%)	1 (0.3%)	3 (6.1%)	5 (0.8%)

Effecten op opleidings- en beroepsplannen

Vervolgens zijn de deelnemers gevraagd welk effect hun deelname aan het project heeft gehad op hun opleidings- en beroepsplannen. Zij kregen hierover negen effecten voorgelegd (zie tabel 6.4). Over het algemeen zijn de deelnemers positief over de gevraagde effecten. Alle effecten herkennen 60 tot 80% van de deelnemers. De deelnemers geven het meest aan dat zij van plan zijn om gebruik te maken van niet-formele vormen van educatie en leermogelijkheden (n=510, 82.8%). Dit wordt met name het meest genoemd door deelnemers aan een project ter bevordering van de mobiliteit (n=295, 87.3%). Deelnemers aan EVS-projecten geven het meest aan dat zij van plan zijn om een vreemde taal te beter te leren (n=44, 89.8%). De deelnemers aan jongerenwerkprojecten geven daarentegen het meest aan dat zij van plan zijn om verder onderwijs of een opleiding te gaan volgen (n=185, 80.8%). Het minste effect dat door de deelnemers aan een project ter bevordering van mobiliteit wordt gezien (n=221, 65.4%) is het hebben van een duidelijker beeld over de opleidingsplannen. Deelnemers aan een jongerenuitwisselingsproject hebben het minst een beeld gekregen van hun loopbaan (n=145, 63.3%). Daarentegen hebben deelnemers aan EVS-projecten het minste contacten opgedaan met mensen in andere landen, die nuttig zijn voor hun professionele ontwikkeling (n=30, 61.2%). Bij deze gevonden effecten zijn geen opvallende verschillen geconstateerd tussen vrouwelijke en mannelijk deelnemers en deelnemers van de verschillende leeftijdsgroepen. Deelnemers die naar een ander land zijn gegaan, gaven wel vaak aan dat zij een duidelijker beeld hebben van hun professionele ambities en doelstellingen.

Tabel 6.4 Effecten op opleidings- en beroepsplannen per activiteit

Effecten op opleidings- en beroepsplannen	Jongeren- uitwisseling	Mobiliteit van jeugd en jongeren- werkers	Europees vrijwilligers- werk (EVS)	Totaal
Ik ben van plan om gebruik te maken van niet-formele vormen van educatie en leermogelijkheden.	178 (77.8%)	295 (87.3%)	37 (75.5%)	510 (82.8%)
Ik ben van plan om een (bepaalde) vreemde taal beter onder de knie te krijgen.	184 (80.3%)	272 (80.5%)	44 (89.8%)	500 (81.2%)
Ik weet welke competenties ik nu nog verder wil ontwikkelen.	174 (76.0%)	280 (82.8%)	39 (79.6%)	493 (80.0%)
Ik ben van plan verder onderwijs /opleiding te volgen.	185 (80.8%)	263 (77.8%)	40 (81.6%)	488 (79.2%)
Ik heb contacten met mensen in andere landen gemaakt die nuttig zijn voor mijn professionele ontwikkeling.	164 (71.6%)	279 (82.5%)	30 (61.2%)	473 (76.8%)
Ik heb een duidelijker beeld van mijn professionele ambities en doelstellingen.	154 (67.2%)	250 (74.0%)	36 (73.5%)	440 (71.4%)
Ik geloof dat ik nu meer kansen heb op de arbeidsmarkt.	152 (66.4%)	230 (68.0%)	36 (73.5%)	418 (67.9%)
Ik heb een beter zicht op het verder verloop van mijn loopbaan.	145 (63.3%)	235 (69.5%)	32 (65.3%)	412 (66.9%)
Ik heb een duidelijker beeld wat betreft mijn opleidingsplannen.	153 (66.8%)	221 (65.4%)	34 (69.4%)	408 (66.2%)

Effecten op beroepshouding

In het onderzoek is tevens aan de deelnemers gevraagd welke effecten deelname aan het project teweeg hebben gebracht op hun werk met jongeren. Niet alle deelnemers werken echter, daarom is deze vraag alleen voorgelegd aan deelnemers die als jeugd- of jongerenwerker betrokken waren bij een project ter bevordering van mobiliteit. Tabel 6.5 laat de uitkomsten op de stellingen zien zoals deze beoordeeld zijn door de deelnemers. Uit het overzicht blijkt dat de deelnemers alle genoemde effecten grotendeels in gelijke mate herkennen (tussen de 44% en de 58%). De meeste deelnemers vinden dat ze door deelname aan het project vooral meer betrokken zijn bij partnerschappen en netwerken die mogelijkheden bieden voor toekomstig samenwerking (n=197, 58.4%), dat zij beter in een internationaal team kunnen samenwerken (n=194, 57.4%) en dat zij beter weten hoe zij het niet-formeel leren in het jeugdwerk kunnen versterken (n=191, 56.5%). Het minst hebben zij geleerd over de inhoud van het jeugdbeleid in het algemeen (n=151, 44.7%) en op Europees niveau (n=162, 47.9%) en hoe zij aan de ontwikkeling hiervan kunnen bijdragen (n=164, 48.5%).

Tabel 6.5 Effecten deelname aan project op werken met jongeren per type activiteit

Effecten van betrokkenheid op werk	Mobiliteit van jeugd en jongeren-werkers
Ik ben betrokken bij partnerschappen en netwerken die mogelijkheden bieden voor toekomstig samenwerking.	197 (58.4%)
Ik kan nu beter in een internationaal team werken.	194 (57.4%)
Ik heb geleerd hoe niet-formeel leren in het jeugdwerk kan versterkt/gepromoot worden.	191 (56.5%)
Ik heb al mijn kennis en vaardigheden, die ik tijdens het project verwierf, toegepast.	191 (56.5%)
Ik heb nu meer inzicht in niet-formele educatie en niet-formeel leren.	190 (56.2%)
Ik ga na hoe ik een internationale dimensie kan geven aan mijn werk met jongeren, indien dit relevant is	190 (56.2%)
Ik heb geleerd hoe ik een internationaal jeugdproject beter kan ontwikkelen en uitvoeren.	185 (54.7%)
Ik kan nu beter gepaste methodes uitkiezen, aanpassen of ontwikkelen in het werken met jongeren.	185 (54.7%)
Ik begrijp nu beter het verband tussen formeel, niet-formeel en informeel leren en educatie.	184 (54.4%)
Ik heb contacten gelegd met jeugdwerkers/ jeugdleiders in andere landen, met wie ik een internationaal project zou willen ontwikkelen.	184 (54.4%)
Ik heb meer geleerd over hoe ik jongeren actief kan betrekken bij de voorbereiding en uitvoering van projecten.	182 (53.8%)
Ik ben nu beter in staat om de kwaliteit te verzekeren van een jongerenproject dat ik organiseer.	178 (52.7%)
Ik heb mijn vaardigheden voor het evalueren van leerresultaten en competentieontwikkeling in internationaal jeugdwerk verbeterd.	178 (52.7%)
Ik kan nu beter omgaan met allerlei dubbelzinnigheden en spanningen die zich kunnen voordoen in organisaties binnen de jeugdsector.	178 (52.7%)
Ik ben betrokken in partnerschappen of netwerken die mogelijkheden bieden voor toekomstige samenwerking in de jeugdsector.	175 (51.8%)
Ik ben van plan mijn jeugdwerkcompetenties (verder) te ontwikkelen via een gepaste opleiding of training.	174 (51.5%)
Ik kan nu beter een jongerenactiviteit ontwerpen die aansluit bij de interesses en leernoden van jongeren	173 (51.2%)
Ik begrijp nu beter hoe ik kan bijdragen aan de ontwikkeling van jeugdbeleid.	164 (48.5%)
Ik weet nu meer over de inhoud van jeugdbeleid op Europees niveau.	162 (47.9%)
Ik weet nu meer over de inhoud van jeugdbeleid.	151 (44.7%)
Totaal	338 (100%)

Effecten op deelnemers volgens de projectleiders

Daarnaast is ook aan de projectleiders gevraagd of zij bovengenoemde effecten bij de deelnemers hebben teruggezien of zijn opgevallen. Ook projectleiders zien vaak het effect voor projectdeelnemers op het vergroten van zelfvertrouwen van de deelnemers (n=113, 86.3%) en het zelf kunnen zien van sterke en zwakke punten (n=118, 90.1%). Maar volgens de projectleiders wordt het grootste effect op deelnemers bereikt op het meer waardering hebben voor culturele diversiteit (n=125, 95.4%). Het minste effect op de deelnemers is volgens de projectleiders van de verschillende type projecten verschillend. Zo denken projectleiders, die betrokken zijn bij een project ter bevordering van de mobiliteit, dat het project het minst effect heeft gehad op het geloof van deelnemers dat hun kans op werk is toegenomen (n=34, 68.0%). Daarentegen denken de projectleiders van een jongerenuitwisselingsproject dat hun project het minst effect heeft gehad op het vergroten van de interesse van deelnemers om bij te dragen aan de ontwikkeling van het jeugdbeleid (n=54, 66.7%) en het ontwikkelen van een helder idee over hun carrière, ambities en doelen (n=54, 66.7%).

Tabel 6.6 Effecten op deelnemers volgens projectleiders

Als resultaat van het project, hebben deelnemers...	Jongeren- uitwisseling	Mobiliteit van jeugd en jongeren- werkers	Totaal
... meer waardering voor culturele diversiteit.	76 (93.8%)	49 (98.0%)	125 (95.4%)
... meer zicht op hun sterke en zwakke punten.	73 (90.1%)	45 (90.0%)	118 (90.1%)
...meer intentie om gezamenlijk activiteiten of projecten te ontwikkelen met mensen die zij tijdens hun project hebben ontmoet.	71 (87.7%)	46 (92.0%)	117 (89.3%)
... meer zelfvertrouwen.	67 (82.7%)	46 (92.0%)	113 (86.3%)
... plannen om zich te engageren in verdere opleiding en vorming.	65 (80.2%)	40 (80.0%)	105 (80.2%)
... meer intentie om naar het buitenland te gaan voor studie, werk, stage of om daar te wonen.	66 (81.5%)	36 (72.0%)	102 (77.9%)
... meer het gevoel Europeaan te zijn.	59 (72.8%)	41 (82.0%)	100 (76.3%)
... meer interesse om bij te dragen aan de ontwikkeling van het jeugdbeleid.	54 (66.7%)	42 (84.0%)	96 (73.3%)
... een geloof dat hun kans op werk is toegenomen.	60 (74.1%)	34 (68.0%)	94 (71.8%)
... een helderder idee over hun carrière ambities en doelen.	54 (66.7%)	39 (78.0%)	93 (71.0%)
Totaal	81	50	131

Daarnaast is aan de projectleiders gevraagd welke vaardigheden de projectdeelnemers volgens hen hebben ontwikkeld. De projectleiders geven aan dat de deelnemers het meest hebben geleerd om samen te werken in een team (n=124, 94.7%) en te communiceren met mensen die een andere taal spreken (n=123, 93.9%). Het minst hebben de deelnemers volgens de projectleiders geleerd om media inhoud zelf te produceren (n=91, 69.5%) (met name deelnemers van een project ter bevordering van mobiliteit) en te discussiëren over politieke kwesties op een serieuze manier (n=91, 69.5%) (met name deelnemers van een jongerenuitwisselingsproject).

Tabel 6.7 Geleerde vaardigheden van deelnemers volgens projectleiders

Deelnemers leerden beter....	Jongeren- uitwisseling	Mobiliteit van jeugd en jongeren- werkers	Totaal
... samenwerken in een team.	75 (92.6%)	49 (98.0%)	124 (94.7%)
... met mensen communiceren die een andere taal spreken.	74 (91.4%)	49 (98.0%)	123 (93.9%)
... in hun eigen land omgaan met mensen met een andere culturele achtergrond.	69 (85.2%)	46 (92.0%)	115 (87.8%)
... hoe ze meer plezier kunnen hebben tijdens het leren.	68 (84.0%)	46 (92.0%)	114 (87.0%)
... kansen voor hun persoonlijke of professionele toekomst te identificeren.	64 (79.0%)	42 (84.0%)	106 (80.9%)
... media inhoud zelf te produceren (geschreven, audiovisueel, elektronisch).	59 (72.8%)	32 (64.0%)	91 (69.5%)
... discussiëren over politieke kwesties op een serieuze manier.	55 (67.9%)	36 (72.0%)	91 (69.5%)
Totaal	81	50	131

6.2 Effecten op projectleiders

De projecten van Erasmus+ jeugd hebben niet alleen effecten voor de deelnemers. Ook de projectleiders ontwikkelen zichzelf door het leiden van een project in het kader van Erasmus+ Jeugd. Daarom zijn de projectleiders gevraagd naar wat zij hebben geleerd binnen dit project (zie tabel 6.8). De overgrootte meerderheid van de projectleiders vinden dat zij de gevraagde vaardigheden hebben verbeterd gedurende hun betrokkenheid bij het project. Op 8 van de 11 gevraagde vaardigheden geeft meer dan 90.0% van de projectleiders dit te hebben verbeterd tijdens het project. Projectleiders hebben het meest geleerd te communiceren met mensen die een andere taal spreken (n=125, 95.4%).

Het minst hebben de projectleiders geleerd om zelf media content te creëren. Ondanks dat, zegt meer dan 70.0% van de projectleiders die in meer of mindere mate wél geleerd te hebben.

Projectleiders die betrokken waren bij een jongerenuitwisselingsproject geven het vaakst aan geleerd te hebben te communiceren met mensen die een andere taal spreken (n=77, 95.1%). De meeste projectleider die betrokken waren bij een project ter bevordering van de mobiliteit gaven aan geleerd te hebben iets te bereiken in het belang van de samenleving en het identificeren van kansen voor hun persoonlijke of professionele ontwikkeling (beiden n=49, 98.0%).

Tabel 6.8 Effecten vaardigheden projectleiders

Projectleiders verbeterden hun vaardigheden om...	Jongeren- uitwisseling	Mobiliteit van jeugd en jongeren- werkers	Totaal
... het communiceren met mensen die een andere taal spreken.	77 (95.1%)	48 (96.0%)	125 (95.4%)
... iets bereiken in het belang van de gemeenschap of samenleving.	75 (92.6%)	49 (98.0%)	124 (94.7%)
... het overtuigend uiten van mijn mening tijdens een discussie.	75 (92.6%)	48 (96.0%)	123 (93.9%)
... het zoeken naar een gezamenlijke oplossing wanneer er verschillende visies zijn.	75 (92.6%)	48 (96.0%)	123 (93.9%)
... het identificeren van kansen voor mijn persoonlijke of professionele ontwikkeling.	74 (91.4%)	49 (98.0%)	123 (93.9%)
... het ontwikkelen van een idee en dit in praktijk brengen.	75 (92.6%)	47 (94.0%)	122 (93.1%)
... het omgaan met mensen met een andere culturele achtergrond.	75 (92.6%)	47 (94.0%)	122 (93.1%)
... het uiten van mezelf op een creatieve of artistieke wijze.	73 (90.1%)	45 (91.8%)	118 (90.1%)
... het zelf plannen en uitvoeren van mijn leerproces.	69 (85.1%)	46 (92.0%)	115 (87.8%)
... logisch denken en conclusies trekken.	71 (87.7%)	41 (82.0%)	112 (85.5%)
... het zelf creëren van media content (gedrukt, audiovisueel, digitaal)	61 (75.3%)	35 (70.0%)	96 (73.3%)

Vervolgens zijn projectleiders gevraagd welk gevolg hun betrokkenheid bij het project heeft gehad op hun educatieve houding (zie tabel 6.9). Zij geven het meest aan dat zij weten welke competenties zij nog verder willen ontwikkelen (n=116, 88.5%) en wat hun eigen sterke en zwakke punten zijn (n=115, 87.8%). Het minst hebben zij een beeld opgedaan van wat hun opleidingsplannen zijn (n=86, 65.6%) (vooral projectleiders die betrokken waren bij projecten ter bevordering van de mobiliteit) en zijn zij van plan om in het buitenland te gaan werken, studeren of stage te lopen (n=80, 61.1%) (vooral projectleiders van jongerenuitwisselingsprojecten). Desondanks geeft meer dan de helft van de projectleiders aan wel een beeld te hebben opgedaan van hun opleidingsplannen en wel de intentie te hebben om naar het buitenland te gaan voor stage, werk of studie.

Tabel 6.9 Gevolgen van deelname als projectleider

Gevolgen	Jongeren- uitwisseling	Mobiliteit van jeugd en jongeren- werkers	Totaal
Ik weet welke competenties ik nu nog verder wil ontwikkelen.	71 (87.7%)	45 (90.0%)	116 (88.5%)
Ik ken mijn eigen sterktes en zwaktes beter.	71 (87.7%)	44 (88.0%)	115 (87.8%)
Ik heb een duidelijker beeld van mijn professionele ambities en doelstellingen.	67 (82.7%)	41 (82.0%)	108 (82.4%)
Ik ben nu beter in staat om alleen te reizen in andere landen (bijvoorbeeld als toerist, voor studies, buitenlandse stage, werk, enz.)	68 (84.0%)	36 (72.0%)	104 (79.4%)
Ik heb een beter zicht op het verder verloop van mijn loopbaan.	62 (76.5%)	39 (78.0%)	101 (77.1%)
Ik ben van plan om een (bepaalde) vreemde taal beter onder de knie te krijgen.	62 (76.5%)	35 (70.0%)	97 (74.0%)
Ik geloof dat ik nu meer kansen heb op de arbeidsmarkt.	61 (75.3%)	30 (60.0%)	91 (69.5%)
Ik heb een duidelijker beeld wat betreft mijn opleidingsplannen.	53 (65.4%)	33 (66.0%)	86 (65.6%)
Ik ben nu echt van plan om in het buitenland te gaan studeren, te werken of stage te lopen of te wonen.	54 (66.7%)	26 (52.0%)	80 (61.1%)

De projecten hebben niet alleen effect gehad op de persoonlijke ontwikkeling van de projectleiders, ook heeft het effect gehad op hun professionele houding. De projectleiders geven aan dat hun betrokkenheid bij het project het minst effect heeft gehad op hun kennis over de inhoud van het jeugd beleid in het algemeen (n=91, 69.5%) en op Europees niveau (n=92, 70.2%) en hoe zij hieraan kunnen bijdragen (n=94, 71.8%). Hierin zijn geen verschillen tussen de projectleiders van de verschillende type projecten. Het grootste effect heeft de betrokkenheid van projectleiders gehad op de betrokkenheid van projectleiders bij partnerschappen en netwerken die mogelijkheden bieden voor toekomstig samenwerken, het leren jongeren actief te betrekken bij de voorbereiding en uitvoering van projecten en het beter samenwerken in een internationaal team (allen n=118, 90.1%). Projectleiders die betrokken zijn bij een project gericht op mobiliteit geven het vaakst aan geleerd te hebben hoe zij een internationaal jeugdproject beter kunnen ontwikkelen en uitvoeren (n=46, 92.0%). Daarentegen geven veel projectleiders van jongerenuitwisselingsprojecten ook beter een jongerenactiviteit te kunnen ontwerpen die aansluit bij de interesses van jongeren (n=73, 90.1%). Tussen de twee verschillende type projecten zitten daarnaast ook andere verschillen, waarbij het meest opvallendste het effect op het hebben van meer inzicht in niet-formele educatie en niet-formeel leren (90.1% van de projectleiders die betrokken waren bij een jongerenuitwisseling herkennen dit effect tegenover 78.0% van de projectleiders die betrokken waren bij een project ter bevordering van de mobiliteit). Vrouwelijke projectleiders laten hetzelfde beeld zien als hierboven. Daarentegen geven mannelijke projectleiders aan dat zij het grootste effect ervaren op het beter werken in een internationaal team.

Tabel 6.10 Effecten van betrokkenheid op werk

Effecten van betrokkenheid op werk	Jongeren- uitwisseling	Mobiliteit van jeugd en jongeren- werkers	Totaal
Ik ben betrokken bij partnerschappen en netwerken die mogelijkheden bieden voor toekomstig samenwerking.	73 (90.1%)	45 (90.0%)	118 (90.1%)
Ik heb meer geleerd over hoe ik jongeren actief kan betrekken bij de voorbereiding en uitvoering van projecten.	73 (90.1%)	45 (90.0%)	118 (90.1%)
Ik kan nu beter in een internationaal team werken.	75 (92.6%)	43 (86.0%)	118 (90.1%)
Ik heb beter leren omgaan met onverwachte situaties bij educatieve activiteiten met jongeren.	72 (88.9%)	45 (90.0%)	117 (89.3%)
Ik heb geleerd hoe niet-formeel leren in het jeugdwerk kan versterkt/gepromoot worden.	72 (88.9%)	44 (88.0%)	116 (88.5%)
Ik heb geleerd hoe ik een internationaal jeugdproject beter kan ontwikkelen en uitvoeren.	70 (86.4%)	46 (92.0%)	116 (88.5%)
Ik kan nu beter een jongerenactiviteit ontwerpen die aansluit bij de interesses en leernoden van jongeren.	73 (90.1%)	43 (86.0%)	116 (88.5%)
Ik heb contacten gelegd met jeugdwerkers/ jeugdleiders in andere landen, met wie ik een internationaal project zou willen ontwikkelen.	70 (86.4%)	45 (90.0%)	115 (87.8%)
Ik ga na hoe ik een internationale dimensie kan geven aan mijn werk met jongeren, indien dit relevant is.	70 (86.4%)	44 (88.0%)	114 (87.0%)
Ik ben nu beter in staat om de kwaliteit te verzekeren van een jongerenproject dat ik organiseer.	69 (85.2%)	44 (88.0%)	113 (86.3%)
Ik kan nu beter gepaste methodes uitkiezen, aanpassen of ontwikkelen in het werken met jongeren.	69 (85.1%)	44 (88.0%)	113 (86.3%)
Ik heb nu meer inzicht in niet-formele educatie en niet-formeel leren.	73 (90.1%)	39 (78.0%)	112 (85.5%)
Ik ben betrokken in partnerschappen of netwerken die mogelijkheden bieden voor toekomstige samenwerking in de jeugdsector	68 (84.0%)	43 (86.0%)	111 (84.7%)
Ik heb al kennis en vaardigheden, die ik tijdens het project verwierf, toegepast.	68 (84.0%)	43 (86.0%)	111 (84.7%)
Ik begrijp nu beter het verband tussen formeel, niet-formeel en informeel leren en educatie.	71 (87.7%)	39 (78.0%)	110 (84.0%)
Ik heb mijn vaardigheden voor het evalueren van leerresultaten en competentieontwikkeling in internationaal jeugdwerk verbeterd.	68 (84.0%)	42 (84.0%)	110 (84.0%)
Ik kan nu beter omgaan met allerlei dubbelzinnigheden en spanningen die zich kunnen voordoen in organisaties binnen de jeugdsector.	67 (82.7%)	41 (82.0%)	108 (82.4%)
Ik ben van plan mijn jeugdwerkcompetenties (verder) te ontwikkelen via een gepaste opleiding of training.	65 (80.2%)	38 (76.0%)	103 (78.6%)
Ik begrijp nu beter hoe ik kan bijdragen aan de ontwikkeling van jeugdbeleid.	60 (74.1%)	35 (70.0%)	94 (71.8%)
Ik weet nu meer over de inhoud van jeugdbeleid op Europees niveau.	58 (71.6%)	34 (68.0%)	92 (70.2%)
Ik weet nu meer over de inhoud van jeugdbeleid.	56 (69.1%)	35 (70.0%)	91 (69.5%)

6.3 Effecten voor de organisatie

Projectdeelnemers die hebben deelgenomen aan een project ter bevordering van mobiliteit van jeugd- en jongerenwerkers is gevraagd naar wat de effecten van het project zijn op de organisatie. Zij kregen hierbij de 10 mogelijke effecten voorgelegd. Om die reden zijn er alleen antwoorden beschikbaar van deelnemers aan een project ter bevordering van de mobiliteit van jeugd en jongerenwerkers. Opvallend is dat volgens de meeste deelnemers de effecten op de organisatie betrekking hebben op het hebben van meer contacten of partnerschappen met andere landen en meer internationale projecten hebben (beiden n=172, 80.9%). De overige effecten worden door minder dan de helft van de deelnemers herkend. Dat betekent dat de deelnemers de genoemde effecten voor de organisatie weinig terugzien. Opvallende verschillen tussen vrouwelijke en mannelijke deelnemers of deelnemers die naar een ander land zijn gegaan of in hetzelfde land zijn gebleven, zijn verder niet gevonden.

Tabel 6.11 Effecten op de organisatie van de deelnemers

Effecten van het project op de organisatie Effecten van het project op de organisatie	Mobiliteit van jeugd en jongeren-werkers
Meer contacten/ partnerschappen met anderen landen	172 (80.9%)
Meer internationale projecten	172 (80.9%)
De kennis over het overbrengen en het uitvoeren van goede praktijkvoorbeelden in de organisatie, is toegenomen.	164 (48.5%)
De competenties om methodieken van niet-formeel leren aan te bieden in de organisatie, zijn toegenomen.	155 (45.9%)
Toegenomen waardering voor culturele diversiteit	154 (45.6%)
Er is een toegenomen engagement naar inclusie van jongeren in kwetsbare situaties in de organisatie.	145 (42.9%)
Projectmanagement competenties zijn toegenomen.	145 (42.9%)
Meer betrokkenheid bij Europese vraagstukken	137 (40.5%)
De participatie van jongeren in de organisatie is toegenomen.	132 (39.1%)
Het proces van erkenning en waardering van verworven competenties – buiten Youthpass om – is verbeterd.	120 (35.5%)

Dezelfde vraag is gesteld aan de projectleiders, echter kregen zij 13 stellingen voorgelegd. Het merendeel van de projectleiders herkennen de effecten op de organisatie wel. Ook zij benoemen dat het grootste effect voor de organisatie het hebben van contacten/partnerschappen met andere landen is (n=109, 83.2%). Daarnaast noemen zij even vaak dat de competenties om de methodieken van het niet-formele leren aan te bieden binnen de organisatie zijn toegenomen. Andere veelgenoemde effecten zijn volgens de projectleiders het hebben van meer netwerken binnen Europa (n=108, 84.4%), een toegenomen waardering voor culturele diversiteit (n=107, 81.7%) en het hebben van meer internationale projecten (n=105, 80.2%). Het kleinste effect zien zij op het gebruik maken van vrije leermiddelen, zoals digitaal en open-source onderwijsmateriaal. Deze vraag is niet gesteld aan de deelnemers. Ondanks dat dit het kleinste effect is, wordt het door 70.2% van de projectleiders wel gezien. Er kan dus worden gesteld dat alle genoemde effecten op de organisatie door de projectleiders herkend worden. Er zijn weinig verschillen tussen de effecten volgens de projectleiders van de verschillende type projecten.

Tabel 6.12 Effecten op de organisatie van de projectleiders

Effecten van het project op de organisatie	Jongeren- uitwisseling	Mobiliteit van jeugd en jongeren- werkers	Totaal
De competenties om methodieken van niet-formeel leren aan te bieden in de organisatie, zijn toegenomen.	66 (81.5%)	43 (86.0%)	109 (83.2%)
Meer contacten/ partnerschappen met anderen landen	67 (82.7%)	42 (84.0%)	109 (83.2%)
Meer netwerken binnen Europa	67 (82.7%)	41 (82.0%)	108 (84.4%)
Toegenomen waardering voor culturele diversiteit	65 (80.2%)	42 (84.0%)	107 (81.7%)
Meer internationale projecten	65 (80.2%)	40 (80.0%)	105 (80.2%)
Projectmanagement competenties zijn toegenomen.	62 (76.5%)	41 (82.0%)	103 (78.6%)
De kennis over het overbrengen en het uitvoeren van goede praktijkvoorbeelden in de organisatie, is toegenomen.	63 (77.8%)	39 (78.0%)	102 (77.9%)
De participatie van jongeren in de organisatie is toegenomen.	63 (77.8%)	36 (72.0%)	99 (75.6%)
Er is een toegenomen engagement naar inclusie van jongeren in kwetsbare situaties in de organisatie.	59 (72.8%)	38 (76.0%)	97 (74.0%)
Het proces van erkenning en waardering van verworven competenties – buiten Youthpass om – is verbeterd.	58 (71.6%)	39 (78.0%)	97 (74.0%)
Het netwerk van de project organisatoren met lokale structuren werd versterkt	59 (72.8%)	37 (74.0%)	96 (73.3%)
Meer betrokkenheid bij Europese vraagstukken.	58 (71.6%)	36 (72.0%)	94 (71.8%)
Ik maak meer gebruik van “vrije leermiddelen” (digitaal, open-source onderwijsmateriaal).	57 (70.4%)	35 (70.0%)	92 (70.2%)

6.4 Effecten op de samenleving

Tot slot zijn projectleiders gevraagd wat de effecten van het project zijn op de samenleving. Zij kregen daarover 9 stellingen voorgelegd. De meeste projectleiders herkennen deze effecten terugkomen, wat betekent dat het project positieve effecten heeft op de samenleving. De onderstaande cijfers maken duidelijk dat het project redelijk positief ontvangen is door de lokale gemeenschap (n=97, 74.0%) en dat de interculturele dimensie werd gewaardeerd wordt door de lokale gemeenschap (n=96, 73.3%). Projectleiders zien het minste effect op de betrokkenheid van de samenleving op de inclusie jongeren uit kwetsbare doelgroepen. Desondanks ziet meer dan de helft van de projectleiders (n=71, 54.2%) dit effect wel.

Tabel 6.13 Effecten op de samenleving

Effecten op de samenleving	Jongeren- uitwisseling	Mobiliteit van jeugd en jongeren- werkers	Totaal
Het project is positief ontvangen door de lokale gemeenschap.	62 (76.5%)	35 (70.0%)	97 (74.0%)
De interculturele dimensie werd gewaardeerd door de lokale gemeenschap.	60 (74.1%)	36 (72.0%)	96 (73.3%)
De lokale gemeenschap was actief betrokken in dit project.	57 (70.4%)	34 (68.0%)	91 (69.5%)
De Europese dimensie werd met interesse ontvangen door de lokale gemeenschap.	56 (69.1%)	35 (70.0%)	91 (69.5%)
De lokale gemeenschap heeft interesse getoond in vergelijkbare projecten in de toekomst.	53 (65.4%)	31 (62.0%)	84 (64.1%)
De lokale gemeenschap is meer bewust geworden van de bezorgdheden en interesses van jongeren.	49 (60.5%)	32 (64.0%)	81 (61.8%)
Dit project heeft gezorgd voor synergie tussen diverse betrokkenen in de lokale gemeenschap.	52 (64.2%)	27 (54.0%)	79 (60.3%)
De lokale gemeenschap heeft aangegeven om vergelijkbare activiteiten in de toekomst te willen ondersteunen.	59 (72.8%)	27 (54.0%)	76 (58.0%)
De lokale gemeenschap is meer betrokken bij de inclusie van jongeren uit kwetsbare doelgroepen.	46 (56.8%)	25 (50.0%)	71 (54.2%)

6.5 Effecten op Europese waarden.

Naast directe effecten op de ontwikkeling van deelnemers, projectleiders en organisaties kan deelname aan het project ook effect hebben op brede Europese kwesties, zoals internationale mobiliteit, politieke participatie, burgerschap, imago van de Europese Unie en Europese waarden.

Effecten op internationale mobiliteit, contacten en netwerken

De deelnemers kregen zeven stellingen voorgelegd over de effecten van deelname aan het project op de internationale mobiliteit, contacten en netwerken. Met alle stellingen waren de deelnemers akkoord. Uit tabel 6.14 valt op te maken dat de deelnemers de grootste effecten voor de internationale mobiliteit zien op het leren kennen van mensen uit andere landen en het onderhouden van deze contacten (beiden n=535, 86.9%) (met name deelnemers aan EVS projecten). Deelnemers van jongerenuitwisselingsprojecten (n=195, 85.2%) en projecten ter bevordering van mobiliteit (n=302, 89.3%) geven aan dat zij van plan zijn om contact te onderhouden met de mensen die zij via hun project hebben ontmoet.

Wat ook opvalt is dat meer deelnemers aan een project ter bevordering van mobiliteit dan deelnemers aan de andere projecten, van plan zijn om nieuwe projecten of activiteiten te ontwikkelen met mensen die zij gedurende het project hebben leren kennen (n=271, 80.2%). Ook geven meer deelnemers aan EVS-projecten aan dat zij na hun deelname van plan zijn om in het buitenland te gaan werken, studeren, stage lopen of wonen en beter in staat zijn om alleen te reizen in een ander land (beiden n=41, 83.6%). Mannelijke deelnemers geven ook aan dat door deelname aan het project contact gemaakt kan worden met mensen die zinvol zijn voor hun betrokkenheid in maatschappelijke of politieke vraagstukken. Het kleinste effect op de internationale mobiliteit zien de deelnemers op het lid worden van een politieke en/of sociale beweging (n=349, 56.7%).

Tabel 6.14 Effecten op internationale mobiliteit

Effecten op internationale mobiliteit	Jongeren- uitwisseling	Mobiliteit van jeugd en jongeren- werkers	Europees vrijwilligers- werk (EVS)	Totaal
Ik leerde mensen uit andere landen kennen met wie ik nog steeds contact heb.	193 (83.3%)	299 (88.5%)	43 (87.8%)	535 (86.9%)
Ik ben van plan om contact te houden met mensen uit netwerken die ik via mijn project heb opgebouwd.	195 (85.2%)	302 (89.3%)	38 (77.6%)	535 (86.9%)
Ik ben nu beter in staat om alleen te reizen in andere landen (bijvoorbeeld als toerist, voor studies, buitenlandse stage, werk, enz.)	179 (78.2%)	271 (80.2%)	41 (83.7%)	491 (79.7%)
Ik heb contact met mensen gemaakt die zinvol zijn voor mijn betrokkenheid in maatschappelijke of politieke vraagstukken.	167 (72.9%)	280 (82.8%)	34 (69.4%)	481 (78.1%)
Ik ben van plan om gemeenschappelijke activiteiten of nieuwe projecten te ontwikkelen met mensen die ik via het project heb leren kennen.	150 (65.5%)	271 (80.2%)	25 (51.0%)	446 (72.4%)
Ik ben nu echt van plan om in het buitenland te gaan studeren, te werken of stage te lopen of te wonen.	167 (73.0%)	230 (68.0%)	41 (83.6%)	438 (71.1%)
Ik ben van plan om lid te worden van een politieke en/of sociale beweging, vereniging of organisatie.	125 (54.6%)	199 (58.9%)	25 (51.0%)	349 (56.7%)

Effecten op burgerschap, participatie, houding en waarden

Er is aan de deelnemers gevraagd welk effect hun betrokkenheid aan het project heeft gehad op hun burgerschap, participatie, houding en waarden. De deelnemers gaven aan dat zij de meeste effecten of in dezelfde mate als vóór het project ervaren of in meerdere mate dan vóór het project. Het meeste effect dat de projectdeelnemers ervaren is het waarderen van culturele diversiteit (n=400, 67.9%). Van de deelnemers van het vrijwilligersproject gaf maar liefst 78.7% aan dat zij meer waarde hechten aan culturele diversiteit (n=37). Van de deelnemers die betrokken waren bij het uitwisselingsproject en mobiliteitsproject gaven respectievelijk 71.8% en 63.7% dit aan. Het minste effect ervaren de projectdeelnemers op het hechten van waarde aan de democratie/actief zijn in het politieke debat. De meeste deelnemers geven hierbij aan dat zij evenveel waarde hechten aan de democratie of evenveel actief zijn in het politieke debat als voor deelname aan het project (n=396, 76,1%). Dat houdt in zij dit niet meer zijn gaan waarderen of meer zijn gaan doen dan voor hun deelname aan het project. Zowel mannelijke (n=155, 67.4%) als vrouwelijke deelnemers (n=245, 68.6%) ervaren het grootste effect op het meer waarderen van culturele diversiteit. Er zijn geen verschillen gevonden tussen de ervaren effecten van deelnemers die naar een ander land zijn gegaan of in hetzelfde land zijn gebleven. Ook zijn er geen verschillen gevonden tussen de verschillende leeftijdsgroepen van de deelnemers.

Tabel 6.15 Effecten op burgerschap, participatie, houding en waarden van deelnemers

Effecten voor deelnemers		Jongeren- uitwisseling	Mobiliteit van jeugd en jongeren- werkers	Europees vrijwilligers- werk (EVS)	Totaal
Ik blijf op de hoogte van wat er gebeurd in Europa.	Minder	6 (2.7%)	3 (0.9%)	2 (4.3%)	11 (91.9%)
	In dezelfde mate	142 (64.8%)	180 (55.6%)	25 (53.2%)	347 (58.8%)
	Meer	71 (32.4%)	141 (43.5%)	20 (42.6%)	232 (39.3%)
Ik ben maatschappelijk geëngageerd.	Minder	2 (0.9%)	3 (0.9%)	3 (6.4%)	8 (1.4%)
	In dezelfde mate	132 (60.6%)	178 (55.3%)	26 (55.3%)	336 (57.2%)
	Meer	84 (38.5%)	141 (43.8%)	18 (38.3%)	243 (41.4%)
Ik zet mij in voor de inclusie van mensen met minder kansen.	Minder	2 (0.9%)	5 (1.5%)	1 (2.1%)	8 (1.4%)
	In dezelfde mate	111 (50.9%)	163 (50.5%)	26 (55.3%)	300 (51%)
	Meer	105 (48.2%)	155 (48%)	20 (42.6%)	280 (47.6%)
Ik draag actief bij aan de bescherming van het milieu, door een bepaalde manier van leven ²	Minder	7 (3.2%)	8 (2.5%)	1 (2.1%)	16 (2.7%)
	In dezelfde mate	132 (60.3%)	234 (72.4%)	27 (57.4%)	393 (66.7%)
	Meer	80 (36.5%)	81 (25.1%)	19 (40.4%)	180 (30.6%)
Ik hecht veel waarde aan de democratie / ik ben actief in het politieke debat.	Minder	8 (3.6%)	15 (4.7%)	6 (12.8%)	29 (4.9%)
	In dezelfde mate	148 (67.3%)	215 (66.4%)	33 (70.2%)	396 (67.1%)
	Meer	64 (29.1%)	97 (30.1%)	8 (17%)	169 (28.7)
Ik doe vrijwilligerswerk.	Minder	5 (2.3%)	6 (1.9%)	6 (12.8%)	17 (2.9%)
	In dezelfde mate	97 (44.5%)	162 (50.2%)	21 (44.7%)	280 (47.6%)
	Meer	116 (53.2%)	155 (48%)	20 (42.6%)	291 (49.5%)
Ik waardeer culturele diversiteit.	Minder	3 (1.4%)	3 (0.9%)	1 (2.1%)	7 (1.2%)
	In dezelfde mate	59 (26.8%)	114 (35.4%)	9 (19.1%)	182 (30.9%)
	Meer	158 (71.8%)	205 (63.7%)	37 (78.7%)	400 (67.9%)
Ik ben geïnteresseerd om bij te dragen aan de ontwikkeling van jeugdbeleid.	Minder	6 (2.7%)	7 (2.2%)	2 (4.3%)	15 (2.6%)
	In dezelfde mate	96 (43.8%)	121 (37.6%)	27 (57.4%)	244 (41.5%)
	Meer	117 (53.4%)	194 (60.2%)	18 (38.3%)	329 (56%)
Ik voel me Europeaan.	Minder	10 (4.5%)	16 (5%)	1 (2.1%)	27 (4.6%)
	In dezelfde mate	112 (50.9%)	143 (44.3%)	21 (44.7%)	276 (46.8%)
	Meer	98 (44.5%)	164 (50.8%)	25 (53.2%)	287 (48.6%)
Ik voel mij betrokken bij de strijd tegen discriminatie, Intolerantie, vreemdelingshaat of racisme.	Minder	2 (0.9%)	5 (1.5%)	1 (2.1%)	8 (1.4%)
	In dezelfde mate	97 (44.1%)	147 (45.4%)	21 (44.7%)	265 (44.8%)
	Meer	121 (55%)	172 (53.1%)	25 (53.2%)	318 (53.8%)

Ook aan projectleiders is gevraagd welk effect het leiden van een project op hen (Europees) burgerschap heeft gehad. De projectleiders gaven aan dat zij de meeste effecten of in dezelfde mate als vóór het project ervaren of in meerdere mate dan vóór het project. Projectleiders zijn wel de culturele diversiteit meer gaan waarderen (n=85, 64.9%) (met name de projectleiders die een jongerenuitwisselingsproject leidden) en zijn projectleiders meer geïnteresseerd om bij te dragen aan de ontwikkeling van het jeugdbeleid (n=76, 58.0%) (met name projectleider die een project ter bevordering van mobiliteit leidden). Onveranderd bleef de mate waarin projectleiders waarde hechten aan de democratie of in het actief zijn in het politieke debat (n=84, 64.1%).

² Bijvoorbeeld door te recyclen, gebruik te maken van hernieuwbare energie, gebruik te maken van het openbaar vervoer, vervuiling tegen te gaan, enz.

Tabel 6.16 Effecten op burgerschap, participatie, houding en waarden van projectleiders

Effecten voor projectleiders		Jongeren- uitwisseling	Mobiliteit van jeugd en jongeren- werkers	Totaal
Ik waardeer culturele diversiteit.	Minder	-	-	-
	In dezelfde mate	21 (25.9%)	20 (40.0%)	41 (31.3%)
	Meer	57 (70.4%)	28 (56.0%)	85 (64.9%)
Ik ben geïnteresseerd om bij te dragen aan de ontwikkeling van jeugdbeleid.	Minder	-	1 (2.0%)	1 (0.8%)
	In dezelfde mate	34 (42.0%)	16 (32.0%)	50 (38.2%)
	Meer	44 (54.3%)	32 (64.0%)	76 (58.0%)
Ik zet mij in voor de inclusie van mensen met minder kansen.	Minder	-	-	-
	In dezelfde mate	36 (44.4%)	22 (44.0%)	58 (44.3%)
	Meer	42 (51.9%)	27 (54.0%)	69 (52.7%)
Ik voel me betrokken bij de strijd tegen discriminatie, intolerantie, vreemdelingenhaat of racisme.	Minder	-	-	-
	In dezelfde mate	41 (50.6%)	20 (40.0%)	61 (46.6%)
	Meer	37 (45.7%)	29 (58.0%)	66 (50.4%)
Ik blijf op de hoogte van wat er gebeurt in Europa.	Minder	1 (1.2%)	1 (2%)	2 (1.5%)
	In dezelfde mate	36 (44.4%)	25 (50.0%)	61 (46.6%)
	Meer	41 (50.6%)	23 (46.0%)	64 (48.9%)
Ik voel me Europeaan.	Minder	1 (1.2%)	-	1 (0.8%)
	In dezelfde mate	39 (48.1%)	29 (58.0%)	68 (51.9%)
	Meer	38 (46.9%)	20 (40.0%)	58 (44.3%)
Ik ben maatschappelijk geëngageerd.	Minder	1 (1.2%)	-	1 (0.8%)
	In dezelfde mate	43 (53.1%)	30 (60.0%)	73 (55.7%)
	Meer	34 (42.0%)	18 (36.0%)	52 (39.7%)
Ik hecht veel waarde aan de democratie/ ik ben actief in het politieke debat.	Minder	3 (3.7%)	1 (2.0%)	4 (3.1%)
	In dezelfde mate	51 (63.0%)	33 (66.0%)	84 (64.1%)
	Meer	24 (29.6%)	15 (30.0%)	39 (29.8%)

Opvallend is dat projectleiders die geboren zijn tussen 1970 en 1979 én tussen 1950 en 1959 andere effecten ervaren. Zo geven zij aan dat zij sinds het project zich meer zijn gaan inzetten voor de inclusie van mensen met minder kansen. Dezelfde groep projectleiders geven aan dat zij het minste effect ervaren, naast het hechten van waarden aan de democratie/actief zijn in het politieke debat, in het voelen van een Europeaan. Zij voelen zich in dezelfde mate een Europeaan als voor het project.

Effect op waarden

De deelnemers zijn gevraagd aan te geven welke onderwerpen voor hen belangrijker zijn geworden als gevolg van deelname aan het project. Zij kregen elf waarden voorgelegd (zie tabel 6.17). Hieruit blijkt dat de deelnemers meer waarde zijn gaan hechten aan zelfontplooiing (n=365, 59.3%) tolerantie (n=361, 58.6%), solidariteit en steun voor anderen (n=359, 58.3%) en gelijkheid (n=337, 54.7%). Deelnemers aan jongerenuitwisselingsprojecten en EVS-projecten zijn vooral meer waarde gaan hechten aan tolerantie (61.6% en 69.4%), terwijl deelnemers aan projecten ter bevordering van mobiliteit vooral meer waarde zijn gaan hechten aan zelfontplooiing (58.3%). Waarden die niet zijn veranderend door deelname aan het project zijn volgens de respondenten rechtvaardigheid (n=323, 52.4%), gezondheid en welzijn (n=309, 50.2%) en geweldloosheid (n=288, 46.7%). Slechts enkele deelnemers geven aan dat een of meerdere waarden voor hen minder belangrijk zijn geworden als gevolg van deelname aan het project. Opvallende verschillen tussen vrouwelijke en mannelijke deelnemers, deelnemers van verschillende leeftijdsgroepen of deelnemers die naar een ander land zijn gegaan of in hetzelfde land zijn gebleven zijn niet gevonden.

Tabel 6.17 Bijdragen aan waarden door deelname per type activiteit

Als gevolg van deelname aan het project, zijn de volgende onderwerpen voor mij... geworden		Jongeren-uitwisseling	Mobiliteit van jeugd en jongerenwerkers	Europees vrijwilligerswerk (EVS)	Totaal
Zelfontplooiing	Minder belangrijk geworden	-	2 (0.6%)	1 (2.0%)	3 (0.5%)
	Niet veranderd in belang	67 (29.3%)	113 (33.4%)	17 (34.7%)	197 (32.0%)
	Belangrijker geworden	140 (61.1%)	197 (58.3%)	28 (57.1%)	365 (59.3%)
Tolerantie	Minder belangrijk geworden	-	2 (0.6%)	1 (2.0%)	3 (0.5%)
	Niet veranderd in belang	64 (27.9%)	125 (37.0%)	11 (22.4%)	200 (32.5%)
	Belangrijker geworden	141 (61.6%)	186 (55.0%)	34 (69.4%)	361 (58.6%)
Solidariteit, steun voor anderen	Minder belangrijk geworden	1 (0.4%)	-	1 (2.0%)	2 (0.3%)
	Niet veranderd in belang	68 (29.7%)	114 (33.7%)	18 (36.7%)	200 (32.5%)
	Belangrijker geworden	136 (59.4%)	196 (58.0%)	27 (55.1%)	359 (58.3%)
Gelijkheid	Minder belangrijk geworden	-	3 (0.9%)	1 (2.0%)	4 (0.6%)
	Niet veranderd in belang	76 (33.2%)	130 (38.5%)	16 (32.6%)	222 (36.0%)
	Belangrijker geworden	131 (57.2%)	178 (52.7%)	28 (57.1%)	337 (54.7%)
Respect voor menselijk leven	Minder belangrijk geworden	-	2 (0.6%)	-	2 (0.3%)
	Niet veranderd in belang	75 (32.8%)	139 (41.1%)	27 (55.1%)	241 (39.1%)
	Belangrijker geworden	131 (57.2%)	171 (50.6%)	19 (38.8%)	321 (52.1%)
Individuele vrijheid	Minder belangrijk geworden	1 (0.4%)	1 (0.3%)	-	2 (0.3%)
	Niet veranderd in belang	72 (31.4%)	151 (44.7%)	19 (38.8%)	242 (39.3%)
	Belangrijker geworden	133 (58.1%)	160 (47.3%)	27 (55.1%)	320 (51.9%)
Vrede	Minder belangrijk geworden	1 (0.4%)	1 (0.3%)	1 (2.0%)	3 (0.5%)
	Niet veranderd in belang	83 (36.2%)	153 (45.3%)	19 (38.8%)	255 (41.4%)
	Belangrijker geworden	124 (54.1%)	159 (47.0%)	25 (51.0%)	308 (50.0%)
Democratie	Minder belangrijk geworden	2 (0.9%)	4 (1.2%)	5 (10.2%)	11 (1.8%)
	Niet veranderd in belang	92 (41.1%)	152 (45.0%)	22 (44.9%)	266 (43.2%)
	Belangrijker geworden	113 (49.3%)	153 (45.3%)	19 (38.8%)	285 (46.3%)
Geweldloosheid	Minder belangrijk geworden	1 (0.4%)	3 (0.9%)	-	4 (0.6%)
	Niet veranderd in belang	95 (41.5%)	167 (49.4%)	26 (53.1%)	288 (46.7%)
	Belangrijker geworden	111 (48.5%)	141 (41.7%)	20 (40.8%)	272 (44.2%)
Gezondheid en welzijn	Minder belangrijk geworden	2 (0.9%)	1 (0.3%)	3 (6.1%)	6 (1.0%)
	Niet veranderd in belang	113 (49.3%)	177 (52.4%)	19 (38.8%)	309 (50.2%)
	Belangrijker geworden	92 (41.1%)	134 (39.6%)	24 (48.0%)	250 (40.6%)
Rechtvaardigheid	Minder belangrijk geworden	1 (0.4%)	2 (0.6%)	2 (4.1%)	5 (0.8%)
	Niet veranderd in belang	101 (44.1%)	192 (56.8%)	30 (61.2%)	323 (52.4%)
	Belangrijker geworden	105 (45.9%)	115 (34.0%)	14 (28.6%)	234 (38.0%)

Effecten op houding jegens politieke participatie

Het onderzoek heeft zich eveneens gericht op de effecten op de houding jegens politieke participatie na deelname aan het project. Tabel 6.18 laat de uitkomsten op de stellingen zien zoals deze beoordeeld zijn door de deelnemers per type activiteit. De deelnemers waren verdeeld over deze stellingen, hoewel op alle stellingen net iets meer dan de helft van de deelnemers positief reageerden. Het belangrijkste vinden zij het gebruik maken van hun recht om een stem te hebben in het politieke

besluitvormingsproces als dit hen direct aangaat (n=375, 60.6%) én het bediscussiëren van politieke en maatschappelijke vraagstukken (n=367, 59.6%). De meeste deelnemers aan EVS-projecten waren het hier mee eens (op beide stellingen waren 77.6% van de EVS-deelnemers het mee eens).

Deelnemers tussen de 18 en 20 jaar oud vinden het vooral belangrijk dat jongeren betrokken zijn bij de Europese politiek. Mannelijke deelnemers geven aan dat het belangrijk is voor jonge mensen dat zij in contact komen met politici.

Tabel 6.18 Effecten op houding jegens politieke participatie per type activiteit.

Ik geloof dat het belangrijk is voor jonge mensen...	Jongeren-uitwisseling	Mobiliteit van jeugd en jongerenwerkers	Europees vrijwilligerswerk (EVS)	Totaal
...om gebruik te maken van hun recht om een stem te hebben in het politieke besluitvormingsproces als het hen direct aangaat.	140 (61.1%)	196 (58.0%)	38 (77.6%)	375 (60.6%)
...om politieke en maatschappelijke vraagstukken te discussiëren.	133 (58.1%)	196 (58.0%)	38 (77.6%)	367 (59.6%)
...om betrokken te zijn bij de Europese politiek.	129 (56.3%)	180 (53.3%)	35 (71.4%)	344 (55.8%)
...om de kans te hebben direct in contact te komen met politici.	119 (52.0%)	180 (53.3%)	29 (59.2%)	328 (53.2%)

Effecten op imago van de Europese Unie

De deelnemers kregen vragen over of hun beeld van de Europese Unie is veranderd. Tabel 6.19 laat zien dat de meeste deelnemers aangegeven dat hun beeld van de Europese Unie na deelname aan het project niet is veranderd (n=279, 45.3%). Daarvan deden de meesten mee aan het project ter bevordering van de mobiliteit van de jongerenwerkers of het jongerenuitwisselingsproject. Van de deelnemers die deelnamen aan het Europees Vrijwilligerswerk (EVS) vonden de meesten dat hun beeld van de Europese Unie is verbeterd (n=22, 44.9%). Ook van de groep deelnemers tussen de 18 en 20 jaar oud vond het merendeel dat hun beeld van de EU is verbeterd. Slechts enkele deelnemers gaven aan dat hun beeld van de Europese Unie is verslechterd. Opvallende verschillen tussen vrouwelijke en mannelijke deelnemers of deelnemers die naar een ander land zijn gegaan of in eigen land zijn gebleven zijn niet geconstateerd.

Tabel 6.19 Effect op imago van de Europese Unie

Mijn beeld van de Europese Unie is nu... Europese Unie is nu	Jongeren-uitwisseling	Mobiliteit van jeugd en jongerenwerkers	Europees vrijwilligerswerk (EVS)	Totaal
Slechter geworden	3 (1.3%)	6 (1.8%)	4 (8.2%)	13 (2.1%)
Niet veranderd	106 (46.3%)	154 (45.6%)	19 (38.8%)	279 (45.3%)
Beter geworden	87 (38%)	126 (37.3%)	22 (44.9%)	235 (38.1%)
Missing	33 (14.4%)	52 (15.4%)	4 (8.2%)	91 (14.7%)

6.6 Doelen Erasmus+

Thema's die aan bod kwamen bij de projecten

Aan de projectleiders is gevraagd welke thema's binnen hun project aan bod zijn gekomen. De thema's die het meest voorkwamen bij de verschillende projecten waren persoonlijke ontwikkeling (n=88, 67.2%) en niet formele educatie (n=86, 65.6%). Deze twee thema's werden eerder door de deelnemers ook beschreven als zijnde thema's waarover zij het meest hebben geleerd tijdens het project. Jongerenuitwisselingsprojecten richten zich volgens de projectleiders het meest op de thema's persoonlijke ontwikkeling (n=60, 74.1%) en culturele diversiteit (n=55, 67.9%). Projecten gericht op mobiliteit richten zich volgens de projectleiders het meest op de thema's jeugd en jeugdwerk (n=38, 76.0%) en het niet formele leren (n=34, 68.0%). Het thema dat het minst aan bod

kwam tijdens het project was volgens de projectleiders beleid en structuren van de Europese Unie (n=4, 3.1%). Daarnaast kwam het thema milieuvraagstukken volgens de projectleiders van een project ter bevordering van mobiliteit ook nauwelijks aan bod (n=3, 6.0%).

Tabel 6.20 Thema's die aan bod kwamen bij de projecten

Thema	Jongeren- uitwisseling	Mobiliteit van jeugd en jongeren- werkers	Totaal
Persoonlijke ontwikkeling	60 (74.1%)	28 (56%)	88 (67.2%)
Niet-formele educatie/leren, informeel leren	52 (64.2%)	34 (68%)	86 (65.6%)
Jeugd en jeugdwerk	42 (51.9%)	38 (76%)	80 (61.1%)
Culturele diversiteit	55 (67.9%)	22 (44%)	77 (58.8%)
Onderwijs, opleiding, training, leren	32 (39.5%)	28 (56%)	60 (45.8%)
Inclusie van mensen uit kansengroepen in de maatschappij	34 (42.0%)	25 (50%)	59 (45.0%)
Actief burgerschap en participatie aan het maatschappelijk leven en aan de democratie	31 (38.3%)	23 (46%)	54 (41.2%)
Solidariteit met mensen in moeilijkheden	28 (34.6%)	12 (24%)	40 (30.5%)
Discriminatie en gelijke behandeling (bijvoorbeeld op basis van gender, seksuele geaardheid, etniciteit, cultuur, religie, beperking, nationaliteit, enz.)	26 (32.1%)	12 (24%)	38 (29%)
Projectontwikkeling en -management	14 (17.3%)	18 (36%)	32 (24.4%)
Europese kwesties	21 (25.9%)	10 (20%)	31 (23.7%)
Democratie	18 (22.2%)	13 (26%)	31 (23.7%)
Gezondheid en welzijn	25 (30.9%)	6 (12%)	31 (23.7%)
Ondernemerschap, gebruik maken van je eigen initiatief	20 (24.7%)	11 (22%)	31 (23.7%)
Mensenrechten, fundamentele rechten	17 (21%)	12 (24%)	29 (22.1%)
Geweldloosheid	11 (13.6%)	13 (26%)	24 (18.3%)
Werk, professionele ontwikkeling	8 (9.9%)	14 (28%)	22 (16.8%)
Jeugdbeleid	9 (11.1%)	8 (16%)	17 (13.0%)
Duurzame ontwikkeling	8 (9.9%)	9 (18%)	17 (13.0%)
Media en ICT (informatie en communicatietechnologie), sociale media en internet inbegrepen	10 (12.3%)	5 (10.0%)	15 (11.5%)
Ontwikkeling van jeugdbeleid	7 (8.6%)	7 (14%)	14 (10.7%)
Milieuvraagstukken	11 (13.6%)	3 (6%)	14 (10.7%)
Beleid en structuren van de Europese Unie	1 (1.2%)	3 (6%)	4 (3.1%)
Totaal	81	50	131

Doelstellingen

Naast de thema's die aan bod kwamen tijdens de projecten, is ook gevraagd of het project bijdraagt aan de doelstellingen van Erasmus+ Jeugd. De doelstellingen zijn:

1. Vergroten van de kerncompetenties en vaardigheden van jongeren - waaronder jongeren in een achterstandssituatie³ -, bevordering van de participatie in de democratie in Europa en op de arbeidsmarkt, van actief burgerschap, interculturele dialoog, sociale inclusie en solidariteit. Dit wordt gedaan door de mogelijkheden te creëren voor *learning mobility* voor jongeren, mensen die actief zijn in jeugd- en jongerenwerk of jongerenorganisaties, en jeugdleiders. Ook worden sterkere banden tot stand gebracht tussen de jeugdsector en de arbeidsmarkt.
2. Kwaliteitsverbetering in het jeugd- en jongerenwerk, met name door nauwere samenwerking tussen organisaties op het gebied van jeugd en/of andere belanghebbenden.
3. Aanvulling van beleidshervormingen op lokaal, regionaal en nationaal niveau en ondersteuning van de ontwikkeling van een op kennis gebaseerd en *evidence-based* jeugdbeleid en erkenning van niet formeel en informeel leren, vooral door sterkere beleidssamenwerking, een beter gebruik van de instrumenten van de Europese Unie voor transparantie en erkenning en de verspreiding van *good practices*.

³ Jongeren die ten opzichte van hun peers (hun gelijken, hun leeftijdsgenoten) benadeeld zijn wat betreft sociale, economische, educatieve, culturele, gezondheids- of geografische redenen, of ten gevolge van een fysieke of mentale beperking

4. Versterking van de internationale dimensie van jeugdactiviteiten en van de capaciteit van jeugd- en jongerenwerkers en jongerenorganisaties in hun ondersteuning van jongeren als aanvulling op het EU buitenlandbeleid, met name door de bevordering van mobiliteit en samenwerking tussen belanghebbenden in de programma- en partnerlanden en internationale organisaties.

Aan de projectleiders is daarom gevraagd in welke mate het project volgens hen heeft bijgedragen aan deze doelstellingen. Volgens 70% tot 100% van de projectleiders wordt er gewerkt aan de gevraagde doelstellingen. Projectleiders van jongerenuitwisselingsprojecten gaven aan dat volgens hen hun project het meest aansluit bij het stimuleren van respect bij jongeren ten opzicht van culturele diversiteit en het bijdragen aan interculturele dialoog (beiden n=80, 98.8%). Alle projectleiders die betrokken waren bij een project ter bevordering van mobiliteit zien hun project bijdragen aan de ontwikkeling van de kwaliteit van jeugd- en jongerenwerk. De doelstelling die door de respondenten het minst wordt gezien bij hun project is jongeren beter zicht geven op werk en carrière perspectieven (n=92, 70.2%), dit geldt voor de projectleiders van beide type projecten.

Tabel 6.21 Doelstellingen project

Doelstellingen	Jongeren- uitwisseling	Mobiliteit van jeugd en jongeren- werkers	Totaal
Respect bij jongeren stimuleren ten opzicht van culturele diversiteit.	80 (98.8%)	48 (96.0%)	128 (97.8%)
Bijdragen aan interculturele dialoog.	80 (98.8%)	39 (78.0%)	128 (97.8%)
Meer solidariteit creëren onder jongeren.	79 (97.5%)	46 (92.0%)	125 (95.4%)
Europese samenwerking stimuleren in de jeugd en jongerensector.	74 (91.4%)	49 (98.0%)	124 (94.7%)
Een beter begrip nastreven van de verbondenheid van formeel, niet-formeel en informeel leren.	76 (93.8%)	47 (94.0%)	123 (93.9%)
De kwaliteit van internationale jongerenprojecten verbeteren.	74 (91.4%)	48 (96.0%)	122 (93.1%)
Competenties ontwikkelen bij jongeren.	74 (91.4%)	47 (94.0%)	121 (92.4%)
Bijdragen aan de internationale dimensie van jeugd- en jongerenwerk.	73 (90.1%)	48 (96.0%)	121 (92.4%)
Discriminatie, intolerantie, racisme en xenofobie tegen gaan.	75 (92.6%)	45 (90.0%)	120 (91.6%)
Bijdragen aan de ontwikkeling van de kwaliteit van jeugd- en jongerenwerk.	69 (85.2%)	50 (100%)	119 (90.8%)
De erkenning van het niet-formele leren en informele leren vergroten.	73 (90.1%)	46 (92.0%)	119 (90.8%)
Het promoten van actief burgerschap van jongeren, in bijzonder hun participatie aan de samenleving en het democratische/ politieke leven.	71 (87.7%)	47 (94.0%)	118 (90.0%)
Het ondersteunen van de inclusie van jongeren met minder kansen in het Erasmus+ jeugd	72 (88.9%)	44 (88.0%)	116 (88.5%)
Bijdragen aan de capaciteitsversterking van organisaties uit de jeugd- en jongerensector.	68 (84.0%)	48 (96.0%)	116 (88.5%)
Ter promotie van Europees burgerschap, in bijzonder om jongeren bewust te maken over Europese kwesties en het actief burgerschap in Europa.	64 (79.0%)	42 (84.0%)	106 (80.9%)
Jongeren krijgen een beter zicht op hun opleidingsperspectieven	65 (80.2%)	37 (74.0%)	102 (77.9%)
De interesse in de ontwikkeling van jeugdbeleid stimuleren.	57 (70.4%)	39 (78.0%)	96 (73.3%)
Jongeren krijgen een beter zicht op werk en carrière perspectieven	57 (70.4%)	35 (70.0%)	92 (70.2%)
Totaal	81	50	131

6.7 Tevredenheid

Naast de effecten, zijn deelnemers ook gevraagd naar hun algemene tevredenheid over hun deelname aan het project. De deelnemers kregen zeven stellingen voorgelegd. Uit de cijfers blijkt dat de deelnemers over het algemeen erg tevreden zijn. Vrijwel alle projectdeelnemers zouden het deelnemen aan of het starten van een vergelijkbaar project aan andere mensen aanraden (n=598, 97.1%). Tevens vinden vrijwel alle deelnemers dat het deelnemen aan het project heeft bijgedragen aan hun persoonlijke ontwikkeling (n=590, 95.8%) en dat zij het gevoel hadden deel uit te maken van het project (n=580, 94.2%). Deelnemers aan EVS-projecten gaven echter relatief minder vaak aan dat zij deel uitmaakte van het project (n=41, 83.7%). Over het algemeen valt op dat de EVS-deelnemers op vijf van de zeven stellingen gemiddeld minder positief zijn. Het minst vaak gaven deelnemers van alle drie de projecten aan dat zij van plan zijn om in de komende jaren zelf een

vergelijkbaar project op te zetten. Desondanks geeft de meerderheid aan dit wel van plan te zijn (n=400, n=64.9%). Opvallende verschillen tussen vrouwelijke en mannelijke deelnemers, deelnemers van de verschillende leeftijdsgroepen of deelnemers die naar een ander land zijn gegaan of in hetzelfde land zijn gebleven, zijn verder niet gevonden.

Tabel 6.22 Teverdenheid deelnemers per activiteit

Teverdenheid	Jongeren- uitwisseling	Mobiliteit van jeugd en jongeren- werkers	Europees vrijwilligers- werk (EVS)	Totaal
Ik zou deelnemen aan of het starten van een vergelijkbaar project aan andere mensen aanraden.	221 (96.5%)	332 (98.2%)	45 (91.8%)	598 (97.1%)
In het algemeen heeft deelnemen aan dit project bijgedragen aan mijn persoonlijke ontwikkeling.	220 (96.1%)	325 (96.2%)	45 (91.8%)	590 (95.8%)
Ik had het gevoel dat ik deel uit maakte van het project.	216 (94.3%)	323 (95.6%)	41 (83.7%)	580 (94.2%)
Ik ben van plan om in de komende jaren aan een vergelijkbaar project deel te nemen.	208 (90.8%)	313 (92.6%)	34 (69.4%)	555 (90.1%)
Ik kon met mijn meningen en ideeën bijdragen aan de uitvoering van het project (tijdens het project).	197 (86.0%)	299 (88.5%)	35 (71.4%)	531 (86.2%)
Ik kon met mijn meningen en ideeën bijdragen aan de ontwikkeling van dit project (vóór het project).	190 (83.0%)	280 (82.8%)	31 (63.3%)	501 (81.3%)
Ik ben van plan om in de komende jaren zelf een vergelijkbaar project op te zetten.	140 (61.1%)	239 (70.7%)	21 (42.9%)	400 (64.9%)

Conclusie en discussie

In dit rapport wordt beschreven welke impact het Erasmus+ Jeugd in Nederland heeft op de deelnemers, projectleiders en organisaties, die in 2014 en/of 2015 deelnamen aan een van de programma's van Erasmus+ Jeugd dat door het Nationaal Agentschap is gefinancierd.

In het onderzoek naar de impact van Erasmus+ jeugd stonden drie deelvragen centraal:

- Wie zijn de jongeren, projectleiders en projecten die aan Erasmus+ Jeugd deelnemen?
- Welke effecten heeft Erasmus+ Jeugd op deelnemers, projectleiders, organisaties en samenleving?
- Wat zeggen de resultaten over de mate waarin de doelstellingen van Erasmus+ Jeugd worden gehaald?

De resultaten zijn verkregen op basis van online vragenlijsten die per email verstuurd zijn aan de deelnemers en projectleiders die betrokken waren bij een project in 2014 en/of 2015.

Ondanks dat het programma bestaat uit drie zogenaamde Key Actions, wordt er in dit rapport alleen gesproken over Key Action 1. Key Action 1 bestaat drie typen activiteiten: jongerenuitwisselingsproject, Europees vrijwilligerswerk en projecten ter bevordering van mobiliteit van jeugd- en jongerenwerkers. Te weinig of geen respondenten die hebben deelgenomen aan Key Action 2 en 3 bleken de vragenlijst teruggestuurd te hebben. Om die reden kunnen er geen uitspraken gedaan worden over deze Key Actions. Binnen dit onderzoek is wel onderscheid gemaakt tussen deze verschillende activiteiten.

Wie zijn de jongeren, projectleiders en projecten die aan Erasmus+ Jeugd deelnemen?

De deelnemers die participeerden in een project dat werd gefinancierd door het Nederlands Nationaal agentschap komen voor een groot deel niet uit Nederland. Slechts 18.8% van deze deelnemers komt uit Nederland. Bij jongerenuitwisselingsprojecten valt echter op dat daar 31.0% van de deelnemers uit Nederland komt. Ook bij Europees vrijwilligerswerk zijn Nederlandse deelnemers de grootste groep (12.4%). Alleen bij projecten ter bevordering van de mobiliteit valt op dat de meeste deelnemers uit Spanje, Italië, Roemenië en Hongarije komen.

De gemiddelde leeftijd van de deelnemers is 26.6 jaar. De jongste deelnemer is 12 jaar en de oudste deelnemer is 69 jaar. Echter zijn de meeste deelnemers tussen de 15 en 30 jaar (79.2%). Met name deelnemers aan projecten ter bevordering van mobiliteit zijn ouder dan 30 jaar. Dit zijn projecten voor bevordering van mobiliteit van jeugd- en jongerenwerkers, wat de hogere leeftijd kan verklaren. Opvallend is dat er aanzienlijk meer vrouwen dan mannen deelnemen aan een project. De meerderheid van de respondenten is universitair geschoold.

Voor deelnemers waren redenen om mee te doen met een van deze activiteiten met name het opdoen van nieuwe ervaringen (74.4%), zich persoonlijk te ontwikkelen (71.3%), in contact te komen met mensen van andere culturen/landen (70.3%) en iets nieuws te leren (63.8%).

De meeste projectleiders komen uit een ander land dan Nederland, net zoals bij projectdeelnemers. Slechts 37.4% heeft de Nederlandse nationaliteit. Ook zijn de projectleiders overwegend vrouw (66%). De meeste projectleiders zijn tussen de 25 en 34 jaar oud, waarbij de jongste projectleider 20 á 21 jaar is en de oudste 82 á 83 jaar is. Ook de projectleiders zijn met name hoogopgeleid (67.9% is universitair geschoold).

Bijna de helft van de projectleiders nam deel aan het project op basis van onbetaald vrijwilligerswerk. Ook hebben de meeste projectleiders al eerder deelgenomen aan een programma van Erasmus+ Jeugd als projectleider (41.2%) of als deelnemer (35.1%).

De vraag is of bovenstaande gegevens representatief zijn voor de gehele groep deelnemers en/of projectleiders, of dat hoogopgeleiden, mensen in deze leeftijdsgroep en vrouwen in het algemeen vaker een vragenlijst invullen. De gehele populatie deelnemers bestaat uit 5162 deelnemers, die hebben deelgenomen aan een project in 2014 en/of 2015. Dat betekent dat er data is verzameld van 12% van de deelnemers. Populatiegegevens over de projectleiders ontbreken.

Wanneer we inzoomen naar de type activiteiten waarover in dit rapport informatie hebben verzameld, zien we dat de meeste deelnemers deelnamen aan een project ter bevordering van de

mobiliteit. De projectleiders nemen met name deel aan jongerenuitwisselingsprojecten. Aan beide activiteiten doen met name volwassenen mee. Een verklaring voor deze cijfers kan dan ook liggen in dat zij vaker ingaan op een verzoek om een online vragenlijst in te vullen.

Projectleiders geven aan dat bij jongerenuitwisselingsprojecten vaak 4 landen betrokken waren bij het project. Bij projecten ter bevordering van de mobiliteit worden volgens de projectleiders meer landen betrokken, namelijk 8 landen per project. Er zijn geen gegevens verzameld over het aantal landen dat betrokken was bij EVS-projecten. De samenwerking tussen de partners uit verschillende landen, liep volgens de projectleiders goed.

Het lijkt erop dat de projecten kansarme jongeren bereiken. Zowel projectleiders als deelnemers geven aan dat er bij hun project ook kansarme jongeren betrokken zijn geweest. Deelnemers schatten in dat de kansarme jongeren met name hindernissen ervaren in het hebben van weinig geld. Projectleiders noemen ook het hebben van weinig geld als een hindernis waar de kansarme jongeren mee te maken hebben. Daarnaast noemen zij ook hindernissen als sociale achtergrond, een laag opleidingsniveau en behoren tot een doelgroep met minder kansen.

Deelnemers en projectleiders die de vragenlijst hebben ingevuld, vinden zichzelf niet behoren tot een groep die benadeeld wordt. Slechts een op de vijf deelnemers voelt zich benadeeld ten opzichte van leeftijdsgenoten in het eigen land. Van de projectleiders vindt 16% dat zij behoren tot een culturele, etnische of religieuze minderheid. Zij geven aan dat zij een achtergrond hebben als immigrant (eerste, tweede of derde generatie), een autochtone minderheid vormen of behoren tot een etnische, culturele, taalkundige of religieuze minderheid.

Welke effecten heeft Erasmus+ Jeugd op deelnemers, projectleiders, organisaties en samenleving?

De resultaten laten zien dat deelname aan een programma van Erasmus+ Jeugd positieve effecten heeft op de deelnemers, projectleiders, de organisatie en de samenleving. Omdat de verschillende activiteiten waarover informatie is verzameld anders zijn opgebouwd, wordt er onderscheid gemaakt tussen de verschillende type activiteiten

Effecten op de deelnemers

Uit de resultaten blijkt dat deelnemers aan alle drie de type activiteiten vinden dat het programma een positieve effect heeft op hun persoonlijke ontwikkeling. Grootste effect ervaren deelnemers op het vergroten van hun zelfvertrouwen (79.7%), het beter leren kennen van zichzelf (79.2%), beter kunnen omgaan met mensen die van hen verschillen (78.4%), beter om kunnen gaan met nieuwe situaties (76.8%), beter kunnen uitdrukken van gevoelens en gedachten (74.6%), beter weten wat sterktes en zwaktes zijn (74.5%) en beter kunnen inleven in anderen (73.2%).

Desondanks vindt toch 27.3% van de respondenten dat deelname aan het project géén specifiek effect op hun persoonlijke ontwikkeling heeft gehad. Deelnemers aan jongerenuitwisselingsprojecten geven dit het meest aan (ongeveer 25% van de deelnemers). Bij projecten ter bevordering van de mobiliteit ligt het aantal deelnemers dat vindt dat deelname geen specifiek effect heeft gehad op hun persoonlijke ontwikkeling iets lager (ongeveer 20% van de deelnemers). Deelnemers aan Europees vrijwilligerswerk geven dit het minst vaak aan (ongeveer 12% van de deelnemers). Er is niet doorgevraagd waarom deze deelnemers geen specifieke effecten op de persoonlijke ontwikkeling ervaren. Het minste effect hebben alle drie de projecten op het beter zorg dragen voor hun gezondheid.

Deelnemers aan Europese vrijwilligerswerk zijn op de verschillende onderdelen van de persoonlijke ontwikkeling positiever dan de deelnemers van andere type activiteiten. Daarmee lijkt het erop dat de EVS-projecten betere effecten laat zien op de persoonlijke ontwikkeling. Het grootste effect op de persoonlijke ontwikkeling is volgens EVS-deelnemers het beter leren kennen van zichzelf en het beter om kunnen gaan met nieuwe situaties. Jongerenuitwisselingsprojecten laten het grootste effect zien op het vergroten van zelfvertrouwen van deelnemers en het beter om kunnen gaan met mensen die van hen verschillen. Projecten ter bevordering van de mobiliteit laten het grootste effect zien op het vergroten van zelfvertrouwen en het beter leren kennen van zichzelf.

Naast de persoonlijke ontwikkeling zijn deelnemers ook gevraagd welke vaardigheden zij hebben opgedaan gedurende het project. Alle drie de activiteiten blijken grote effecten te hebben op het verbeteren van vaardigheden van de deelnemers. De vaardigheden waarvan meer dan 90% van de deelnemers aangeven dat zij dit hebben verbeterd tijdens het project zijn het samenwerken in een

team (93%), het omgaan met mensen met een andere culturele achtergrond (93%), het communiceren met mensen die een andere taal spreken (92.9%) en het zoeken naar een gezamenlijke oplossing wanneer er verschillende visies zijn (90.9%). Deelnemers aan EVS-projecten werkten het meest aan de vaardigheden het leren communiceren met mensen in een andere taal (93.9%) en het identificeren van kansen voor hun persoonlijke en professionele ontwikkeling (89.8%). Ook leren deelnemers aan EVS-projecten zoeken naar een gezamenlijke oplossing wanneer er verschillende visies zijn (89.9%). Deze laatste vaardigheid wordt ook vaak geleerd bij jongerenuitwisselingsprojecten (93.4%), net als het leren samenwerken in een team (93.4%). Deelnemers aan mobiliteitsprojecten hebben het meest geleerd om samen te werken in een team (93.8%) en het omgaan met mensen met een andere culturele achtergrond (93.8%). Vaardigheden die deelnemers het minste leren tijdens de projecten zijn het op een serieuze manier discussiëren over politieke onderwerpen (62.3%) en het zelf creëren van media content (60.4%). Deelnemers aan EVS-projecten laten deze twee vaardigheden aanzienlijk minder zien (beiden 44.9%).

Tijdens de verschillende projecten konden deelnemers iets leren over verschillende onderwerpen. Deelnemers vinden minder overtuigend dat zij kennis hebben opgedaan, dan vaardigheden hebben geleerd of gewerkt aan hun persoonlijke ontwikkeling. Over 4 thema's heeft de meerderheid van de deelnemers iets geleerd (culturele diversiteit: 75.3%), jeugd en jeugdwerk: 64.6%, niet formeel leren: 59.9% en persoonlijke ontwikkeling: 59.6%). Ook projectleiders gaven aan dat er niet altijd aandacht is voor de genoemde onderwerpen binnen hun project. Bij jongerenuitwisselingsprojecten is culturele diversiteit het enige thema dat door de meerderheid meer kennis over opgedaan is (77.7%). Ook deelnemers aan EVS-projecten herkennen dit onderwerp het meest (83.7%), maar noemen daarnaast ook nog: persoonlijke ontwikkeling (79.6%), niet-formeel leren (69.4%), inclusie van mensen uit kansarme groepen in de maatschappij (63.3%) en jeugd en jeugdwerk (59.2%). Deelnemers aan mobiliteitsprojecten hebben voornamelijk iets geleerd over jeugd en jeugdwerk (75.4%). Andere veelvoorkomende thema's zijn: culturele diversiteit (72.5%), niet-formeel leren (69.4%), persoonlijke ontwikkeling (53.6%) en onderwijs, opleiding, training en leren (52.7%).

De mobiliteitsprojecten richten zich op bevordering van mobiliteit van jeugd- en jongerenwerkers. Om die reden is er ook informatie verzameld over de effecten van deelname op hun werk. Het blijkt dat deelname aan het project positieve effecten heeft op het samenwerken met (internationale) partners (ongeveer 58%), het promoten van niet-formeel leren (56.5%) en het kunnen toepassen van de opgedane kennis en vaardigheden in het eigen werk (56.5%). Het minste effect heeft deelname op het begrijpen van het (Europees) jeugdbeleid (ongeveer 45%).

De deelnemers aan de verschillende activiteiten zijn na deelname meer van plan om gebruik te maken van niet-formele vormen van educatie (82.8%) en om een vreemde taal te leren (81.2%). Met name de jongeren (deelnemers aan jongerenuitwisseling en EVS-projecten) zijn daarnaast van plan om verder onderwijs te volgen (respectievelijk 80.6% en 81.6%). De deelnemers aan hebben daarnaast ook als voornemen om contact te onderhouden met de mensen die zij gedurende het project hebben ontmoet (86.9%). Deelnemers aan EVS-projecten zijn meer van plan om in het buitenland te gaan werken, studeren of wonen dan andere deelnemers (83.6%). Alle deelnemers zijn nauwelijks van plan om lid te worden van een politieke en/of sociale beweging, vereniging of organisatie (56.7%).

Effecten op projectleiders

De effecten die betrokkenheid aan het project heeft gehad op de projectleiders, is alleen beschreven over de jongerenuitwisselingsprojecten en de mobiliteitsprojecten. De betrokkenheid van projectleiders heeft positieve effecten gehad op het ontwikkelen van vaardigheden bij projectleiders. Van alle gevraagde vaardigheden zegt meer dan drie kwart van de projectleiders dit gedurende het project te hebben verbeterd. Het gaat om vaardigheden als het communiceren met mensen die een andere taal spreken (95.4%), iets bereiken in het belang van de samenleving (94.7%), het overtuigend uiten van hun mening (93.9%), het zoeken naar gezamenlijke oplossingen bij verschillende visies (93.9%), kansen identificeren voor hun persoonlijke ontwikkeling (93.9%), het ontwikkelen en het uitvoeren van een idee (93.1%) en omgaan met mensen met een andere culturele achtergrond (93.1%). Er kan worden geconcludeerd dat de projecten een groot effect heeft op het verbeteren van de vaardigheden van projectleiders.

Ook heeft deelname aan het project positieve effecten gehad op de beroepsuitoefening van de projectleiders. Vrijwel alle projectleiders zijn meer betrokken bij partnerschappen en netwerken die mogelijkheden bieden voor toekomstige samenwerking (90.1%) en weten zij beter hoe zij jongeren actief kunnen betrekken bij de voorbereiding en uitvoering van een project (90.1%). Hoewel er nauwelijks verschillen zijn tussen projectleiders van jongerenuitwisselingsprojecten en mobiliteitsprojecten, geven projectleiders van jongerenuitwisselingsprojecten vaker aan beter in staat te zijn een jongerenactiviteit te ontwerpen die beter aansluit bij de jongeren (90.1%) en begrijpen zij meer het verband tussen formeel, niet-formeel en informeel leren en educatie (87.7%). Projectleiders van mobiliteitsprojecten geven meer aan dat zij nu beter weten hoe zij een internationaal jeugdproject kan ontwikkelen en uitvoeren (92.0%).

Betrokkenheid van de projectleiders bij de activiteiten heeft een positief effect gehad op het beter leren kennen van zichzelf. Zo weten de projectleiders beter welke competenties zij nog willen ontwikkelen (88.5%) en wat hun sterktes en zwaktes zijn (87.5%). Projectleiders van jongerenuitwisselingsprojecten zijn daarnaast beter in staat om zelfstandig te reizen in het buitenland (84.0%) en hebben een duidelijker beeld van hun professionele ambities (82.7%).

Effecten op de organisatie

Deelname aan een jongerenuitwisselingsproject heeft ook effect op de organisaties. De projecten hebben met name effect op het leggen van contacten met andere landen (80.9%). Projectleiders zijn positiever over de effecten op de organisatie dan deelnemers aan mobiliteitsprojecten (jeugd- en jongerenwerken). Het grootste effect voor de organisaties die betrokken waren bij jongerenuitwisselingsprojecten was het hebben van meer contacten met andere landen en meer netwerken hebben in Europa (beiden 82.7%). Ook de organisaties die betrokken waren bij mobiliteitsprojecten lieten grote effecten zien op het hebben van contacten met andere landen (84%). Andere grote effecten voor deze organisaties zijn de toegenomen competenties om methodieken van niet-formeel leren aan te bieden binnen de organisatie (86%) en er is meer waardering voor culturele diversiteit (84%).

Effecten op de samenleving

Wanneer het gaat over de effecten van de jongerenuitwisselingsprojecten op de samenleving, herkent de helft tot drie kwart van de projectleiders deze effecten. Deelnemers zijn niet gevraagd naar de effecten op de samenleving. Positief is dat het project door de samenleving positief ontvangen is (74%) en dat de interculturele dimensie door de samenleving gewaardeerd werd (73.3%). Het grootste verschil tussen de jongerenuitwisselingsprojecten en de mobiliteitsprojecten, is dat de lokale gemeenschap bereid is om vaker vergelijkbare jongerenuitwisselingsprojecten in de toekomst te ondersteunen (72.8% t.o.v. 54% bij de mobiliteitsprojecten).

Wanneer gekeken wordt naar de effecten op Europees burgerschap en houding van deelnemers zien we een minder groot effect. Zo geeft de meerderheid aan dat hun houding jegens een aantal Europese waarden onveranderd is sinds deelname aan het project. Omdat niet is onderzocht wat hun houding is jegens deze waarden, kan er geen uitspraak gedaan worden over de mate waarin deze deelnemers voor het project positief zijn ten opzichte van de Europese waarden. Een waarde die de meerderheid wel meer is gaan waarderen is de culturele diversiteit (67.9% van de deelnemers en 64.9% van de projectleiders). Opvallend is dat dit ook het onderwerp was waar de deelnemers het meeste over hebben geleerd. Net als de deelnemers is de houding van projectleiders op Europese kwesties sinds deelname aan het project grotendeels onveranderd sinds deelname aan het project. Met name projectleiders van jongerenuitwisselingsprojecten zijn door hun betrokkenheid de culturele diversiteit meer gaan waarderen (70.4% t.o.v. 56.0% van projectleiders van mobiliteitsprojecten), terwijl projectleiders betrokken bij mobiliteitsprojecten meer geïnteresseerd zijn om bij te dragen aan het ontwikkelen van het jeugdbeleid (64.0% t.o.v. 54.3% van de projectleiders van jongerenuitwisselingsprojecten).

Deelnemers aan mobiliteitsprojecten zijn daarnaast ook meer geïnteresseerd om bij te dragen aan de ontwikkeling van het jeugdbeleid (60.2%). Het beeld van de Europese Unie van de deelnemers van jongerenuitwisselingsprojecten en mobiliteitsprojecten is na deelname aan het project niet veranderd. Dit kan wellicht verklaard worden doordat iets meer dan de helft van de deelnemers aangeven dat het voor jongeren belangrijk is om betrokken te zijn bij (Europees) politiek. Opnieuw vormen deelnemers aan Europees vrijwilligerswerk een uitzondering, zij hebben

een positievere houding jegens politieke participatie van jongeren ten opzichte van deelnemers aan de andere twee type projecten. Zo vindt 77.6% van de EVS-deelnemers dat het belangrijk is voor jonge mensen om gebruik te maken van hun recht om een stem te hebben in het politieke besluitvormingsproces als het hen direct aangaat en om over politieke en maatschappelijke vraagstukken te discussiëren (ten opzichte van 60% van de andere deelnemers). Ook vindt 71.4% van de EVS-deelnemers het belangrijk dat jonge mensen betrokken zijn bij de Europese politiek (ten opzicht van ongeveer 50% van de andere deelnemers). Waar bij de jongerenuitwisselingsprojecten en mobiliteitsprojecten het beeld van de deelnemers over de Europese Unie onveranderd is gebleven (ongeveer 38% van de deelnemers vindt dat hun beeld beter is geworden), is het beeld van EVS-deelnemers wel beter geworden sinds deelname aan het project (44.9%).

Wat zeggen de resultaten over de mate waarin de doelstellingen van Erasmus+ Jeugd worden gehaald?

Erasmus+ Jeugd kent een viertal doelstellingen. In dit rapport is onderzocht in hoeverre deze doelstellingen zijn bereikt. Op basis van de resultaten kunnen hierover conclusies getrokken worden. Ook zijn de projectleiders van jongerenuitwisselingsprojecten en mobiliteitsprojecten direct gevraagd of de doelstellingen volgens hen bereikt zijn.

Het eerste doel van Erasmus+ jeugd is: Vergroten van de kerncompetenties en vaardigheden van jongeren - waaronder jongeren in een achterstandssituatie⁴ -, bevordering van de participatie in de democratie in Europa en op de arbeidsmarkt, van actief burgerschap, interculturele dialoog, sociale inclusie en solidariteit. Dit wordt gedaan door de mogelijkheden te creëren voor *learning mobility* voor jongeren, mensen die actief zijn in jeugd- en jongerenwerk of jongerenorganisaties, en jeugdleiders. Ook worden sterkere banden tot stand gebracht tussen de jeugdsector en de arbeidsmarkt.

Op basis van de resultaten kan geconcludeerd worden dat de verschillende projecten inderdaad werken aan het vergroten van de vaardigheden van jongeren. Hierbij zijn er wel verschillen tussen de soorten vaardigheden en typen projecten. Zo lijken deelnemers aan jongerenuitwisselingsprojecten en mobiliteitsprojecten net wat meer te focussen op het aanleren van vaardigheden. Deze twee projecten focussen zich met name op het leren samenwerken in een team en het omgaan met mensen met een andere culturele achtergrond. Daarnaast leren deelnemers van jongerenuitwisselingsprojecten ook zoeken naar een gezamenlijke oplossing bij verschillende visies en leren deelnemers van mobiliteitsprojecten communiceren met mensen die een andere taal spreken. EVS-deelnemers leren ook het meest communiceren met mensen die een andere taal spreken, maar daarnaast richt dit project zich ook met name op zoeken naar een gezamenlijke oplossing bij verschillende visies en het identificeren van kansen voor de persoonlijke ontwikkeling. De vaardigheid waar binnen alle projecten het minst aan gewerkt wordt is het creëren van media content. Een alternatieve verklaring voor de lage percentage kan echter ook de formulering van de vraag zijn. Het is wellicht niet duidelijk voor deelnemers wat hieronder verstaan wordt. Ook kan er meer aandacht komen voor het op een serieuze manier discussiëren over politieke onderwerpen binnen de projecten, met name bij EVS-projecten.

De resultaten laten zien dat hierbij ook jongeren betrokken worden uit achterstandssituaties. Deelnemers en projectleiders geven namelijk aan dat deze jongeren bij hun projecten worden betrokken. Ondanks dat zijn er weinig respondenten die zichzelf hieronder rekenen. Het lijkt er dus op dat er wel jongeren uit achterstandssituaties betrokken worden, maar aantallen kunnen niet worden genoemd.

Ook het bevorderen van de participatie in de democratie in Europa behoort tot de eerste doelstelling. Dit doel lijkt minder sterk behaald te worden. Deelnemers lijken zich namelijk niet meer (maar ook niet minder) gaan interesseren in Europese kwesties, behalve wanneer het gaat over culturele diversiteit. Uit de resultaten is echter niet op te maken of de respondenten überhaupt veel waarde hechten aan de genoemde Europese kwesties. Indien dat het geval is, zullen zij zich niet meer in gaan interesseren door deelname aan het project. Wel wordt de interculturele dialoog binnen alle drie de projecten op gang gebracht. EVS-deelnemers lijken meer belang te hechten aan actieve

---

⁴ Jongeren die ten opzichte van hun peers (hun gelijken, hun leeftijdsgenoten) benadeeld zijn wat betreft sociale, economische, educatieve, culturele, gezondheids- of geografische redenen, of ten gevolge van een fysieke of mentale beperking

participatie van jongeren in Europa. Desalniettemin is er binnen de verschillende projecten wel aandacht hiervoor. Vooral projectleiders van mobiliteitsprojecten geven aan dat hier binnen hun project aandacht voor is. Ongeveer vier vijfde van de projectleiders geeft aan dat zij Europees burgerschap promoten). Vrijwel alle projectleiders van jongerenuitwisselingsprojecten vinden dat hun project bijdraagt aan de interculturele dialoog. Deelnemers en projectleiders geven vaak aan dat zij contacten hebben overgehouden met (internationale) partners/mensen aan het project.

Het bevorderen van de participatie op de arbeidsmarkt lijkt behaald te worden. Met name worden er samenwerkingsverbanden/contacten gelegd tussen partners uit verschillende landen. Volgens een meerderheid van de projectleiders krijgen jongeren betere opleidings- en carrière perspectieven door deelname aan een project.

Het tweede doel dat de projecten van Erasmus+ Jeugd nastreeft is kwaliteitsverbetering in het jeugd- en jongerenwerk. Met name door nauwere samenwerking tussen de organisaties en nieuw opgedane netwerken wordt dit doel nagestreefd. Projectleiders lijken door hun betrokkenheid beter toegerust te zijn om een internationaal project op te zetten en uit te voeren. Alle projectleiders van mobiliteitsprojecten geven aan dat hun project bijdraagt aan de ontwikkeling van de kwaliteit van jeugd- en jongerenwerk.

Het derde doel betreft het bieden van een aanvulling van beleidshervormingen op lokaal, regionaal en nationaal niveau en ondersteuning van de ontwikkeling van een op kennis gebaseerd en *evidence-based* jeugdbeleid en erkenning van niet formeel en informeel leren, vooral door sterkere beleidssamenwerking, een beter gebruik van de instrumenten van de Europese Unie voor transparantie en erkenning en de verspreiding van *good practices*. De projecten ter bevordering van mobiliteit lijken hier meer aandacht aan te besteden. Wel wordt het belang ingezien van het niet-formeel leren en geven alle projectleiders aan geleerd te hebben hoe zij dit beter in kunnen zetten.

Het laatste doel van Erasmus+ Jeugd is de internationale dimensie van jeugdactiviteiten te versterken door bevordering van mobiliteit en samenwerking tussen belanghebbenden in de programma- en partnerlanden en internationale organisaties. De samenwerking tussen de belanghebbende wordt in alle projecten herkend. Veel projectleiders geven dan ook aan dat zij dit hebben geleerd gedurende het project. Ook vinden projectleiders dat hun project bijdraagt aan de internationale dimensie van jeugdactiviteiten. Wanneer specifiek gekeken wordt naar de bevordering van mobiliteit zien we dat de meeste projectleiders en deelnemers met name contacten willen onderhouden en een vreemde taal willen leren. Minder vaak zijn zij van plan in daadwerkelijk in het buitenland te gaan werken, studeren of wonen. Deelnemers aan jongerenuitwisselingsprojecten en mobiliteitsprojecten zijn vaak van plan om aan een vergelijkbaar project deel te nemen. EVS-deelnemers hebben deze ambitie minder. Dat kan verklaard worden door de duur van het project, EVS-projecten duren gemiddeld langer dan de jongerenuitwisselingsprojecten en mobiliteitsprojecten.

Discussie

Zoals de resultaten hierboven weergeven lijken de projecten van Key Action 1, die gefinancierd zijn door het Nationaal Agentschap op verschillende gebieden effect te hebben. Over de projecten van Key Action 2 en 3 kunnen geen uitspraken worden gedaan omdat er geen of te weinig respondenten de vragenlijst ingevuld hebben.

De informatie over de resultaten van Key Action 1 is gebaseerd op deelnemers die de vragenlijst hebben ingevuld. De vraag is of dit een goede afspiegeling is van de deelnemers die daadwerkelijk hebben deelgenomen aan een van deze projecten. Het hoge opleidingsniveau van het merendeel van de respondenten is reden om de representativiteit van de respondenten te betwisten. Ongeveer 12% van alle deelnemers heeft de vragenlijst ingevuld. Het is goed mogelijk dat deelnemers die de vragenlijst niet hebben ingevuld, andere resultaten laten zien. Wat ook opvalt, is dat de vragenlijst aan ongeveer de helft van de gehele populatie is verstuurd. Wat de redenen hiervoor waren, geen emailadressen of het project niet afgemaakt, is niet bekend. Desondanks geven de resultaten een beeld van wie de deelnemers en projectleiders zijn en wat deelname aan de projecten voor hen heeft opgeleverd.

Een alternatieve verklaring voor de positieve effecten kan ook de manier van de vraagstelling zijn. Respondenten zijn gevraagd om aan te geven in hoeverre zij bepaalde effecten hebben geleerd.

Er is daarom kans dat de respondenten sociaal wenselijk antwoorden. Desondanks laten de resultaten wel nuances zien tussen de effecten voor de verschillende type projecten, waardoor goed op te maken is welke verschillen in effectiviteit er tussen de verschillende projecten zijn. Ook kunnen ontevreden deelnemers en projectleiders de vragenlijst bewust niet ingevuld hebben. Redenen waarom deelnemers en projectleiders de vragenlijst niet hebben ingevuld ontbreken echter.

Het onderzoek is gebaseerd op vragenlijsten die gericht zijn op het in beeld brengen van het de ervaren effecten door projectleiders en deelnemers direct na afloop van het project. Of de projecten bij de deelnemers of projectleiders daadwerkelijk tot gedragsverandering heeft geleid, is daarom niet te stellen. Het uitvoeren van een lange termijn onderzoek, zoals een aantal RAY-partners doen, zou wel informatie kunnen geven over (blijvende) gedragsverandering. Desondanks geven de ervaren effecten volgens de deelnemers en projectleiders wel een indicatie over de mogelijke effecten van deelname op hen.

Ondanks dat het onderzoek een aantal beperkingen kent, biedt het rapport wel inzicht in wie de deelnemers zijn, hoe zij hun betrokkenheid bij de verschillende project hebben ervaren en waarover en wat zij veel geleerd hebben. Ook biedt het rapport inzicht in de opbrengst van betrokkenheid bij de verschillende type projecten.